

HUMAN
RIGHTS
WATCH

ADDIG, AMÍG VÉR NEM FOLYIK

Védtelenség a családon belüli erőszak ellen Magyarországon

Addig, amíg vér nem folyik
Védtelenség a családon belüli erőszak
ellen Magyarországon

Copyright © 2013 Human Rights Watch
Minden szerzői jog fenntartva.
Kiadva az Amerikai Egyesült Államokban
ISBN: 978-1-62313-0732
Borítóterv: Rafael Jimenez

A Human Rights Watch küldetése az emberi jogok védelme világszerte. Emberi jogi jogsérelmek áldozataival és jogvédőkkel együttműködve szervezetünk fellép a hátrányos megkülönböztetés megelőzése érdekében, a politikai szabadságjogok érvényesítéséért, az embertelen bánásmód ellen háború idején, valamint harcol azért, hogy a jogsértések elkövetői bíróság elé kerüljenek. Emberi jogi jogsértéseket nyomozunk és hozunk nyilvánosságra, és az elkövetők felelősségre vonásáért küzdünk. Kormányokat és a hatalom egyéb gyakorlóit szólítunk fel a visszaélésszerű gyakorlatok megszüntetésére és a nemzetközi emberi jogok tiszteletben tartására. A társadalommal és a nemzetközi közösséggel együttműködve támogatjuk a mindenkinek járó emberi jogok megvalósulását.

A Human Rights Watch egy nemzetközi szervezet munkatársakkal több, mint 40 országban és irodákkal Amszterdamban, Bejrútban, Berlinben, Brüsszelben, Chicagóban, Genfben, Gomában Johannesburgban, Londonban, Los Angelesben, Moszkvában, Nairóiban, New York-ban, Párizsban, San Franciscóban, Tokióban, Torontóban, Tuniszban, Washingtonban, és Zurich-ben.

Bővebb felvilágosításért, kérjük, látogasson el weboldalunkra: <http://www.hrw.org>

NOVEMBER 2013

ISBN: 978-1-62313-0732

Addig, amíg vér nem folyik

Védtelenség a Családon Belüli Erőszak Ellen Magyarországon

Összefoglaló	1
Kulcsfontosságú Ajánlások	7
Módszertan.....	9
I. Háttér.....	11
II. Jogi keretek és irányvonalak.....	14
Az új Büntető Törvénykönyv családon belüli erőszakra vonatkozó tényállása.....	15
Hiányosságok a korábbi Büntető Törvénykönyvben	17
Hiányosságok a 2009. évi törvényben a Hozzá tartozók Közötti Erőszak Miatt Alkalmazható Távoltartásról	19
III. Akadályok a védelmi rendszerben	23
Az Erőszakról Való Feljelentéstétel Akadályai	23
Bántalmazó Bosszújától való Félelem	24
Rendőrség iránti Bizalmatlanság	26
A Gyermekfelügyeleti Jog Elvesztésétől való Félelem	27
A Rendőrségi Reakció Elégtelensége	29
Reakcióhiány, Áldozathibáztatás, és a Bántalmazások Súlyának Lebecsülése	30
Elégtelen Képzési Rendszer a Családon Belüli Erőszakról	34
Hatástalanul Használt Ideiglenes Távoltartó Határozatok.....	35
Az Igazságszolgáltatási Rendszer Akadályai.....	41
Bíróságok és Távoltartó Határozatok	41
A Családon Belüli Erőszak Ügyészi Szakban Felmerülő Hiányosságai	43
Az Egészségügyi, Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálatok Szerepe	46
Alkalmatlan Menhelyek	49
Túl Kevés Férőhely.....	50
Aggasztó Biztonsági Kérdések.....	51
A Gyermek Nélküli Anyák Kirekesztése és a Menhelyeken Eltölthető Elégtelen Idő	52

IV. Magyarország Emberi Jogi Kötelezettségei	55
Ajánlások.....	60
Köszönetnyilvánítás.....	65

Összefoglaló

Lívia egy 37 éves, 3 gyermekes budapesti nő, 14 éve egy erőszakos férj kezében: olyan erőszakkal, mely idővel csak rosszabbodott. Megannyiszor menekült a mosdóba a férje verései után és onnan hívta a rendőrséget beszámolva az újabb bántalmazásokról. A férjétől tartva azt mondta a rendőröknek, hogy az eset szomszédjaként tesz bejelentést. A kiérkező rendőröknek a férj tagadta, hogy megverte volna. Elmondása szerint egy alkalommal a férje a rendőr előtt is arcon ütötte, de intézkedés nem történt.

Lívia arról számolt be, hogy 2011-ben a férje egy hónapon keresztül minden nap megverte, mire végül sikerült úgy telefonálnia, hogy a rendőrség pont akkor érkezett a helyszínre, miközben a férje verte. “A három megérkező rendőr közbeavatkozott, a férjét a földre verték és a rendőrségre szállították”, meséli Lívia. “Másnap szabadon engedték, további intézkedés nélkül.” A rákövetkező évben Lívia férje úgy ütötte ismétlődően Lívia fejét, hogy agyrázkódást szenvedett.

“Az utóbbi négy évben sokszor hívtam a rendőrséget kérve őket, hogy tegyenek valamit, mert a férjem erőszakkal fenyegetőzik,” mondta Lívia a Human Rights Watch-nak. “Mindig csak azt mondták, hogy nem tehetnek semmit addig, amíg vér nem folyik.”

A jelentésünkhöz megkérdezett családon belüli erőszak túlélői, nők jogaival foglalkozó szervezetek képviselői, jogászok, menhelyi dolgozók és rendőrök Magyarországon a nők sérelmére elkövetett egészen brutális bántalmazásokról számoltak be, gyakran igen komoly és tartós fizikai és pszichológiai sérülésekkel. Késekkel, baltákkal és kardokkal szúrt és megvágott nőket írtak le, terhesen megütött és megrúgott, megerőszakolt, botokkal, babakocsikkal, vasrudakkal és vastag kábeldarabokkal vert nőket, törött orral és koponyatöréssel, fészerbe ruha nélkül bezártakat, erkélyről kidobottakat, külvárosi elhagyatott környékeken az éjjel közepén kirakottakat, kemény pszichológiai erőszak áldozatait.

A családon belüli erőszak elleni küzdelem komoly akadályokba ütközik Magyarországon, melyben benne foglaltatik a családon belüli erőszak jelenségének és dinamikájának, valamint az arra való válaszadásnak a társadalom egészére jellemző meg nem értése, a nők és a magyar társadalomban elfogadott szerepük hagyományokhoz kapcsolódó

értelmezése, és annak az egészen gyakori—egyébiránt nők általi is—elfogadása, hogy a nők elleni erőszak elkerülhetetlen.

Ráadásul, jelentős hiányosságok jellemzik Magyarország családon belüli erőszakra választ adó jogi és irányelvi kereteit is. Egészen 2013 júliusáig a családon belüli erőszak nem volt még bűncselekmény sem. A családon belüli erőszak egy fajtája volt csupán a testi sértésnek, a sérülések súlya szerint csoportosítva az olyan sérülések esetén, melyek nyolc napon belül gyógyultak vétséggént kezelve, a jogi lépések kezdeményezését a rendőrség és az ügyészség helyett az áldozatra hagyva.

A 2013 júliusában bevezetett új családon belüli erőszak tényállása szigorúbban rendeli büntetni azokat a támadásokat, melyeket otthoni környezetben követnek el és az elkövető ellen a büntetőeljárás megindításának felelőseként az ügyészt jelöli meg az áldozattal szemben. Egy partner elleni támadás azonban csak abban az esetben valósítja meg az újonnan bevezetett bűncselekményt, ha az erőszakot ugyanazon sértett sérelmére legalább két külön alkalommal elkövették. Ráadásul az új szabályozásnak továbbra is előfeltétele az elkövető és a sértett együttélése, így az nem vonatkozik a nem együtt élő partnerekre. Mind a mai napig nem született meg egy átfogó nemzeti stratégia vagy iránymutatás a családon belüli erőszak kezelésére vonatkozóan Magyarországon. Míg a rendőrség számára léteznek utasítások a családon belüli erőszakkal kapcsolatban, azokhoz hasonlatosakat nem találunk ügyészek, bírák, egészségügyi és szociális munkások számára.

Ezen jogi hiányosságokon felül ráadásul a meglévő, korlátokkal bíró rendelkezéseket sem követik, azokat nem alkalmazzák megfelelően.

A családon belüli erőszakot elszenvedett nők Magyarországon megannyi akadályba ütköznek az ellenük elkövetett bántalmazások bejelentései során, beleértve a további erőszaktól való félelmet az őket bántalmazók részéről sérelmeik nyilvánosságra hozatala esetén. Anna például elmondta a Human Rights Watch-nak, hogy férje további verésekkel fenyegette meg arra az esetre, ha a rendőrséghez fordulna, Anna anyját pedig meg is verte, amikor az a rendőrséghez fordult lánya nevében. Mire végül a rendőrség a helyszínrre érkezett, Anna annyira felt a férjétől, hogy nem mondott semmit és a férje tagadta a bántalmazást. “Miután a rendőrök elmentek, tovább ütlegelt és rugdosott engem,” mondta.

A rendőrség iránti bizalmatlanság ugyancsak akadályként gördül az esetek bejelentése elé, különösen a kisebbségi roma származású nők részéről, akik egyébként is széleskörű hátrányos megkülönböztetéstől szenvednek. Egy menedékházi dolgozó elmondása szerint a bántalmazók gyakran jól ismerik a rendőrtiszteket, melynek eredményeképpen egy családon belüli erőszak tipikus kezelésének minősül az, amikor a rendőr “a helyszínre érkezve megveregeti a bántalmazó hátát, miközben a nőt arra szólítja fel, hogy ne provokáljon és tegyen többet a háztartásért.”

A bűnüldözésben való bizalom hiánya fokozódik, amikor a rendőrség nem reagál hatékonyan az olyan nők esetében, akik hozzájuk fordulnak. A Human Rights Watch által dokumentált ügyek nagytöbbségében a rendőrség válaszlépései nem voltak megfelelőek, hanyagok, vagy egyenesen ellenségesek voltak. Egy esetben a rendőrség még meg is fenyegette az áldozatot, hogy kiskorú gyermekének veszélyeztetése miatt feljelenthetik azért, mert “hagyta magát” a férje által bántalmazni.

A Human Rights Watch által a fentiekben leírt esetekben a megkérdezett nők közül többen—így a 37 éves Livia is—azt mondták, hogy az otthonaikba hívott rendőrök figyelmen kívül hagyták vagy elbagatellizálták a bántalmazásokat és azok súlyát vagy az áldozatokat hibáztatták, amikor a bántalmazások a szemük láttára történtek.

A legtöbb megkérdezett nő azt mondta, hogy az általános rendőri reakció a történetekre az volt, hogy nem tudnak, vagy nem akarnak beavatkozni “addig, amíg vér nem folyik.” Egy menhelyi dolgozó elmondta a Human Rights Watch-nak, hogy 2011-ben, amikor bejelentést tett arról, hogy a szomszédját a partnere éppen megerőszakolja, a rendőrség elhárította aggodalmaskodását. “Azt mondták [nekem], hogy csak akkor telefonáljak, ha vér folyik,” mondta, hozzátéve, hogy azt is mondták neki, hogy ha nem látta az bántalmazást a lakásából, “akkor az valószínűleg nem is lehet olyan komoly.”

A megkérdezett nők azt is elmondták, hogy azért is vonakodtak a bántalmazásokról bejelentést tenni, mert féltek, hogy a gyermekjóléti intézményeknek ügyükbe való beavatkozása esetén elveszíthetik gyermekfelügyeleti jogukat. Ugyan nem dokumentáltunk olyan esetet, melyben egyértelműen megállapítható lett volna, hogy nők a családon belüli erőszak miatt veszítették volna el a gyermekfelügyeleti jogukat, több olyan esetet is számon tartunk, melyekben a rendőrség és a gyermekjóléti szolgálatok a nőket a “gyermek veszélyeztetése” esetére a gyermekfelügyeleti joguk elvesztésével

fenyegették meg. Egy esetben a gyermekjóléti szolgálat azt mondta egy nőnek, hogy “oldja meg” a családon belüli erőszakkal összefüggő helyzetét, mert különben a gyermekeit el fogják tőle venni. Egy megint másik esetben a gyermekjóléti szolgálat azt mondta egy három gyermekes 37 éves nőnek, hogy amennyiben a férj magatartása nem változik, vagy a nő őt nem hagyja el, ez esetben elveszik a gyermekeit. “Ezt követően a férjem tudta, hogy bármit megtehet velem, mert nem fogom a rendőrséget hívni a hatóságoktól való félelmem miatt,” mondta.

A probléma ott kezdődik, hogy—az iránymutatások megléte ellenére—a rendőrök nagyon rosszul vannak felkészítve a családon belüli erőszak kezelésére. Kutatásunk azt mutatja, hogy a rendőrség nem tudja megfelelően meghozni a távoltartó határozatokat sem. A rendőrségnek lehetősége van megelőzési célból egy 72 órára szóló távoltartó határozatot hozni abban az esetben is, ha erőszakos cselekmény még nem történt, és az áldozat a határozat meghozatalát nem is kéri. Ennek ellenére, kutatásunk során azt találtuk, hogy hacsak a sérülések nem túl súlyosak, a rendőrség az áldozattól megköveteli a hivatalos panasztételt mielőtt a távoltartó határozatot meghozná.

A családi erőszak ellen védelmet kereső nők az igazságszolgáltatás rendszerében is akadályokba ütköznek. Némely bíróság csak egészen súlyos sérülések esetén rendel el távoltartó határozatot, és olyan esetekben, melyekben az áldozat a büntetőeljárásban megkívánt bizonyító erővel rendelkező bizonyítékot tud nyújtani (mely egyébként nem feltétele a polgári távoltartó határozatoknak), vagy pedig az távoltartást csak nagyon rövid időre rendel el. Ismét más esetekben a bíróságok nem rendelnek el távoltartó határozatot az elkövető távollétében.

A családon belüli erőszak esetei az ügyészi szakban is elégtelenségekbe ütköznek. Kutatásunk azt mutatja, hogy a hanyag és elhárító rendőrségi reakciók igen alacsony számú ügyészi szakba jutó esetet eredményeznek. Ismét egy másik kérdés az ügyészeknek a főleg az orvosi véleményekre támaszkodó vádemelési gyakorlata. Az orvosi vélemények tört csontok hiányában általában könnyű sérüléseket állapítanak meg, ezzel az áldozatra hárítva az eljárás kezdeményezésének felelősségét, legalábbis az új büntetőjogi tényállás hatálybalépését megelőzően, a 2013. július 1-e előtti cselekmények kapcsán.

Az ügyészek és bírák iránymutatásokkal való ellátásának hiánya tovább mélyíti a már meglévő problémákat. Ha még az ügy el is éri a bírói szakot, azok tárgyalása általában a nő otthonához közeli helyen történik, mely az ország más területén átmeneti szállásokon elhelyezett nőknek komoly problémát okoz.

A magyar jogszabályok szerint nyolc napon túl gyógyuló sérülések esetén az egészségügyi dolgozóknak családon belüli erőszak gyanúja miatt kötelességük feljelentést tenni. Elismerve azt, hogy a egészségügyi ellátásban dolgozók fontos szerepet töltenek be a családon belüli erőszak eseteinek felderítése és kezelése terén, az Egészségügyi Világszervezet (WHO) azt ajánlja, hogy a családon belüli erőszak eseteire a jogszabályok ne rendeljenek az egészségügyi ellátókra vonatkozóan feljelentési kötelezettséget, mert az elbátortalaníthatja a családon belüli erőszak elszenvedőit az eset másokkal való megosztásától, veszélybe sodorhatja az orvos titoktartási kötelezettségét, összeférhetetlen a nő autonómiájával és a bosszúállás veszélyét növeli. Az egészségügyi ellátásban dolgozók a családon belüli erőszakról információt kellene inkább gyűjtsenek, megfelelően érzékeny ellátást kellene nyújtsanak, részletesen kellene dokumentálják a sérüléseket és a bántalmazásokat szenvedők által a bántalmazásokról elmondottakat, biztonsági lehetőségekről, intézkedésekről és forrásokról kellene felvilágosítást nyújtsanak, meg kellene erősítsék az áldozatokat a titok megtartásában és a bántalmazást megelőző véleményét kellene kérjék arra vonatkozóan, hogy szeretnék-e az egészségügyi dolgozótól, hogy jelentse az ügyet a hatóságoknak. Azt találtuk, hogy Magyarországon az egészségügyi ellátásban dolgozók nem kérdeztek a családon belüli erőszakról, nem dokumentálták részletesen a sérüléseket, és nem jelentették a bűncselekményeket akkor sem, amikor a nő kifejezetten kérte azt. Egy nő, Erzsébet, azt mondta a Human Rights Watch-nak, hogy amikor a férje egy nagyon komoly verését követően a kórházba ment ellátásért és elmondta az orvosnak a történetet, az orvos azt mondta neki, hogy ne hisztizzen és elutasította kifejezett kérését arra vonatkozóan, hogy tegyen rendőrségi feljelentést.

A családon belüli erőszak áldozatainak védelmében fontos szerepet töltenek be a menhelyek, melyek azonban Magyarországon nem működnek megfelelően. Csupán 122 igénybe vehető férőhely van az országban és ebből csak 28 van titkosított címen. A nemzetközi normáknak és elvárásoknak Magyarország 1,000 férőhely biztosításával kellene eleget tegyen. Ráadásul a nők alapszabályként csak maximum 60 napig maradhatnak a menhelyeken és csak a gyermekes anyák kérhetnek hosszabbítást.

Magyarországnak egyértelmű nemzetközi emberi jogi kötelezettségei vannak a nők erőszaktól való védelmével kapcsolatban. A családon belüli erőszakra nem megfelelően reagáló rendőrség, az elkövetők számonkérésének és büntetésének gyakori hiánya, az elégtelenül működő menhelyek, kapcsolódó szolgáltatások, és az áldozatok támogatási rendszere azonban összességében azt eredményezi, hogy Magyarország nem tesz eleget egyrészt nemzetközi emberi jogi kötelezettségeinek, másrészt a saját vonatkozó iránymutatásainak sem. A Büntető Törvénykönyvbe nemrég beiktatott egyetlen tényállásán túl, Magyarország átfogó módon kellene kezelje a családon belüli erőszak kérdését.

Kulcsfontosságú Ajánlások

(Az ajánlások teljes listája a jelentés végén található.)

Magyarország Parlamentje számára

- Módosítsa a 2013. évi családon belüli erőszakra vonatkozó büntetőjogi tényállást és a 2009. évi, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvényt, annak érdekében, hogy az ENSZ Családon Belüli Erőszakkal Kapcsolatos Jogalkotásra Vonatkozó Iránymutatásának megfelelően mindkét törvény vonatkozzon *de facto* élettársakra, tekintet nélkül arra, hogy együtt élőként be vannak-e hivatalosan jelentve;
- Minősítse családon belüli erőszaknak a jelenlegi és volt bizalmas viszonyban lévő partnerek közötti kapcsolatban elkövetett nemi erőszakot és a szexuális bántalmazás egyéb formáit;
- Módosítsa közvéddassá a nemi erőszakról és a szexuális bántalmazás egyéb formáiról szóló büntetőjogi tényállásokat.

Magyarország Kormánya számára

- Az egyes minisztériumok munkáját összehangolva hozzon létre egy nemzeti akciótervet a családon belüli erőszak elleni küzdelem érdekében, felhasználva női szervezetek, menhelyek, egészségügyi dolgozók és egyéb ellátórendszerek dolgozóinak hozzájárulását; és
- Biztosítsa a családon belüli erőszakkal foglalkozó szakmák dolgozóinak folyamatos és naprakész oktatását.

A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium számára

- Adjon ki egy egyértelmű iránymutatást ügyészek és bírák számára a 2013.évi, családon belüli erőszakkal kapcsolatos új büntetőjogi tényállás alkalmazására vonatkozóan és biztosítsa az ügyészek és bírák ezzel kapcsolatos képzését.

A Belügyminisztérium számára

- Biztosítsa a rendőrtisztek rendszeres és naprakész képzését a 2009. évi, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény alkalmazásával kapcsolatban, különös tekintettel a határozatok meghozatalára és a végrehajtásuk kikényszerítésére vonatkozó feltételek tekintetében;
- Biztosítsa, hogy mind a két éves Rendészeti Szakközépiskola, mind a négy éves Rendőrtiszti Főiskola tananyagában szerepeljen egy vonatkozó képzési rész a családon belüli erőszakról, mely magában foglalja a 2013. évi családon belüli erőszakra vonatkozó rendelkezéseket és a 2009. évi, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény vonatkozó szabályait.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma számára

- Biztosítson egy megfelelő és biztonságosan működő menhelyi hálózatot a családon belüli erőszak áldozatai számára, különös tekintettel a menhelyek nemzetközi ajánlásoknak megfelelő számára (minden 10,000 lakos után egy családnak legalább egy menhely biztosítása, mely a mai magyar lakosság számát figyelembe véve 1,000 férőhelyet jelent); és
- Biztosítsa a nők biztonságos menhelyhez való jutásának lehetőségét korra, etnikai hovatartozásra vagy fogyatékosságra tekintet nélkül.

Az Európai Bizottság számára

- Biztosítson egy rendszeres költségvetési forrást a magyarországi családon belüli erőszakkal foglalkozó vagy az áldozatok nevében eljáró szervezetek részére;
- Nyújtson szükséges technikai és pénzügyi támogatást a nemi alapú bántalmazások elleni figyelemfelkeltő kampányokhoz Magyarországon;
- Fejlesszen ki egy Európai Unió egészére vonatkozó irányelvet a nők sérelmére elkövetett családon belüli erőszak elleni küzdelemre és annak megelőzésére;
- Sürgesse a Magyar Kormányt egy, a nők sérelmére elkövetett családon belüli erőszak elleni küzdelemre vonatkozó átfogó nemzeti stratégia kidolgozására.

Módszertan

A jelentés egy a Human Rights Watch kutatója által Budapesten, Kaposváron, és Szolnokon 2012 decembere és 2013 júliusa között lefolytatott terepkutatása, valamint email-en és telefonon gyűjtött információin alapul.

A kutatómunkához bizonyos időszakokban egyéb Human Rights Watch kutatók is csatlakoztak. A Human Rights Watch 29 mélyreható interjút készített családon belüli erőszakot tapasztalt nőkkel. A 29 beszélgetésből 14-et több kutató közösen, míg 15-öt egy kutató folytatott le. A legfiatalabb nő 21, a legidősebb 56 éves volt. A legtöbb nővel készített interjú a családon belüli erőszak áldozatai részére fenntartott menhelyeken készült, és a többi nőt helyi női szervezetek segítségével találtuk meg. A megkérdezett nők Magyarország egész területéről érkeztek és legtöbbszörnek általános iskolai végzettsége volt.

Az interjúkat magyar nyelven folytatta le egy magyarul beszélő kutató, egy kivételével, ahol az interjú angol nyelven készült egy tolmács segítségével. Az összes nő tájékoztatást kapott az interjú céljáról, annak önkéntes jellegéről, és a jelentések nyilvánosságra hozataláról, valamint arról, hogy az interjút bármikor módjukban állt megszakítani. Az összes nő szóbeli hozzájárulását adta az interjú elkészítéséhez. Az interjúk alanyai az információszolgáltatásért ellenszolgáltatást nem kaptak.

Amikor az adott eset indokolta, a Human Rights Watch jogi, szociális, és tanácsadói szervezetek elérhetőségeivel támogatta az arra rászoruló nőket. Az összes interjúalany álnévvel szerepel a jelentésben, az interjúk helyszíneit és egyéb azonosító adatokat a jelentés nem hoz nyilvánosságra.

A Human Rights Watch továbbá interjút készített egy parlamenti képviselővel, három legfőbb ügyészsi ügyésszel, négy bíróval az Országos Bírósági Hivatalból, öt bíróval, egy rendőrségi nyomozóval, az ORFK Büntetőeljárás és Áldozatvédelmi Osztályának két tisztviselőjével, a budapesti Rendészeti Szakközépiskola igazgatójával, az Ombudsmani Hivatal nők jogaiért felelős munkatársával, az Emberi Erőforrások Minisztériumának egy tisztviselőjével, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium két munkatársával, a Magyar Orvosi Kamara munkatársával, valamint az Országos Gyermekegészségügyi Intézet vezetőjével. Interjúkat készítettünk továbbá jogászokkal, tudományos munkatársakkal,

női szervezetek képviselőivel, menhelyek dolgozóival, védőnőkkel és szociális munkásokkal.

A jelentésben szereplő összes meginterjúvált nő 2013. július 1-jét (az új, családon belüli erőszakra vonatkozó büntetőjogi tényállás bevezetését) megelőzően lett erőszak vagy bántalmazás áldozata.

A családon belüli erőszak férfiakra, nőkre, és gyermekekre egyaránt hatással van. Mindazonáltal, a családon belüli erőszak áldozatainak nagytöbbsége a nők közül kerül ki. Az alábbi jelentés a családon belüli erőszakra, mint a nők ellen elkövetett erőszak egyik formájára összpontosít.

I. Háttér

2012 szeptemberében, egy népi kezdeményezés alapján indult, a családon belüli erőszak tényállásának az új Büntetőjogi Törvénykönyvbe való foglalásával kapcsolatban kezdeményezett vita késő éjszakai óráján, Varga István, a kormánypárti Fidesz parlamenti képviselője azt állította, hogy a családon belüli erőszak kérdése meg lenne oldva, ha a nők a társadalmilag elvárt kötelességeiknek tennének eleget és szülnének inkább három-négy gyereket. Varga szerint ez a magatartás növelné a nők iránti tiszteletet, mely véget vethetne a családon belüli erőszaknak is.¹

A nyilvános felzúdulás és tüntetések, melyek Varga felszólalását követték arra késztették a kétharmados Fidesz többségű parlamentet, hogy megváltoztassa korábbi álláspontját és egyetértsen a Büntető Törvénykönyvben a családon belüli erőszak különálló tényállásának megalkotására tett javaslattal. Avagy, ahogy azt a Fidesz frakcióvezetője, Rogán Antal megfogalmazta, “meghajlok a hölgyek akarat előtt.”² A kormány ezt követően egy önálló, családon belüli erőszakra vonatkozó büntetőjogi tényállást iktatott be a Büntetőjogi Törvénykönyvbe, mely 2013. július 1-én lépett hatályba.

“A NEM az NEM, akkor is, ha már
elkezdünk” – Tüntetés
Budapesten a szexuális és
családon belüli erőszak ellen.
2013. szeptember 13.
© 2013 Human Rights Watch

¹ HVG, “A fideszes Varga kijelentése miatt szerveznek tüntetést a Kossuth téren,” 2012. szeptember 11.
http://hvg.hu/itthon/20120911_A_fideszes_Varga_kijelentese_miatt_szerve, (látogatva 2013. június 18-án).

² Népszava Online, “Nem érdekli a kormányt a családon belüli erőszak,” 2013. március 28.,
<http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=633518> (látogatva, 2013. augusztus 7-én).

2013 áprilisában, az ugyancsak parlamenti képviselő Fülöpháza polgármesterének élettársa feljelentést tett azt állítva, hogy a polgármester megverte. A polgármester vak kutyájukat hibáztatta élettársa sérüléseiért.³ Azóta a polgármester ellen élettársa bántalmazásáért büntetőeljárás indult.⁴

A politikusok fentiekben ismertetett témához való hozzáállásai valójában jó példái a Magyarországon egyébként mélyen gyökerező és uralkodó sztereotípiáknak és gyakorlatoknak, melyek a bántalmazásokkal kapcsolatos minősíthetetlen állami hozzáállással együtt nyilvánvalóvá teszik a családon belüli erőszak magyarországi elfogadását, de legalábbis megtűrését. Az ilyen típusú nyilvános esetek tovább mélyítik a családon belüli erőszak dinamikájának, valamint kezelésének országos, regionális és önkormányzati szinteken való meg nem értését Magyarországon. A Human Rights Watch kutatása csupán megerősíti azt a gyakorlati tapasztalatot, mely szerint egy bizonyos fokú erőszak gyakran elfogadottnak, de legalábbis megtűrtnek minősül, néha még az áldozatok részéről is.

Sok Human Rights Watch által megkérdezett nő elfogad bizonyos fokú fizikai, pszichológiai, és érzelmi erőszakot. A tényt női menhelyek munkatársai is megerősítették. Egy menhelyi dolgozó szerint a nők gyakran több évtizednyi bántalmazás után fordulnak csak segítségért: “Gyakran mondják nekünk, hogy egy-két pofon nem számít. Normálisnak, és az élet velejárójának tartják.”⁵

Mónika, egy ózdi 33 éves nő a következőképpen fejezi ki az erőszak elfogadását:

Egy kemény vita után, amit a férjem iszákossága okozott, a férjem elvesztette az önuralmát, arcon vágott párszor és haszontalan kurvának nevezett... Csak egy pár pofon volt, nem gondoltam, hogy ezért hívnom kellene a rendőrséget. Csak olyasmi ez, amihez hozzászoksz...⁶

---

³ “Megverhette élettársát egy fideszes képviselő,” HVG, 2013. április 29., http://hvg.hu/itthon/20130429_Megverhette_elettarsat_egy_fideszes_kepvi, (látogatva 2013. június 24-én).

⁴ Népszabadság Online, “Az ügyészség kikéri az asszonyveréssel gyanúsított Baloghot,” http://nol.hu/belfold/az_ugyeszseg_kikeri_az_asszonyveressel_gyanusított_baloghot, (látogatva 2013. július 5-én).

⁵ A Human Rights Watch interjúja Bíró Dániellel, egy kelet-magyarországi menhelyvezető helyettesével 2013. január 21-én.

⁶ A Human Rights Watch interjúja Mónikával egy kelet-magyarországi menhelyen 2013. április 21-én.

A roma kisebbségi csoport nőtagjai kifejezetten hátrányos helyzetben vannak a családon belüli erőszak elleni védelemhez jutás tekintetében. Roma származású nők azt mesélték a Human Rights Watch-nak, hogy a segítségkérés komoly akadályokba ütközik a közösségükön belül, hiszen a szegénység, a munkanélküliség és a társadalmi kitaszítottság csak olaj a tűzre a nők elleni erőszak kapcsán. Egy roma származású családon belüli erőszakot túlélő áldozat a Human Rights Watch-nak azt mondta el, ahogyan a mindennapi életét meghatározza a közösségen belül uralkodó patriarchális értékvilág:

Az én közösségemben a nők a családon belüli erőszakot normálisnak tartják. A férfiakon nagy a nyomás családfőként. A férjem szégyenben maradna, ha nem irányítana és fegyelmezne engem.⁷

A családon belüli erőszak jelensége minden országban jelen van, a társadalom minden szintjén. Míg az erőszak kialakulásához olyan tényezők járulnak hozzá, mint egyes osztályokhoz vagy etnikai csoportokhoz való tartozás, társadalmi és gazdasági státusz, szexuális irányultság, és a fogyatékoság, a családon belüli erőszak nem korlátozódik országokra, kultúrákra, osztályokra, vagy etnikai csoportokra. Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) egy 2013-ban a családon belüli erőszakról megjelent tanulmánya szerint a valaha kapcsolatban lévő nőknek 30 százaléka tapasztalt már fizikai vagy szexuális bántalmazást olyan partner részéről, akivel bizalmas viszonyban volt.⁸ Az Egészségügyi Világszervezet becslése alapján a valaha kapcsolatban lévő nőknek 25.4 százaléka tapasztalt már fizikai vagy szexuális bántalmazást partnere részéről.⁹

Egy 1999-ben megjelent független felmérés alapján – a legfrissebb megbízható családon belüli erőszakkal kapcsolatos tanulmány – négy nőből egy valószínűsíthetően tapasztal partnere által elkövetett fizikai vagy szexuális bántalmazást valamikor az élete során.¹⁰ Míg a rendelkezésre álló adatok nem mutatnak eltérést a helyi családon belüli erőszak és a WHO által megbecsült átlagához képest, a helyi adatok nem naprakészek és valószínűtlen, hogy pontos képet adnak a jelenlegi helyzetről.

---

⁷ Interjú K. Magdával Ózdon, 2013. március 28-án.

⁸ Egészségügyi Világszervezet, *Global and Regional Estimates of Violence against Women: Prevalence and Health Effects of Intimate Partner Violence and Non-Partner Sexual Violence*, 2. oldal, http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85239/1/9789241564625_eng.pdf (látogatva 2013. augusztus 16-án).

⁹ Ibid., 16. oldal.

¹⁰ Társadalomkutatási Intézet (TÁRKI), 1999, dokumentum iktatva a Human Rights Watch-nál.

II. Jogi keretek és irányvonalak

A családon belüli erőszakot a magyar hatóságok általánosságban egyedi esetekre hozott jogi és iránymutatói lépések megtételével kezelik. Átfogó nemzeti stratégia vagy irányelv a családon belüli erőszak elleni küzdelemre azonban ez idáig nem jött létre. Ugyanakkor, a családon belüli erőszak miatt feljelentést tevő nők, a bizalmas partnerük általi bántalmazások eredményeképpen elhalálozott nők, a bírósági szakba érő ügyek és a bírósági ítéletek számára vonatkozó megbízható adatok hiánya nagymértékben akadályozza a hatóságokat abban, hogy a kérdésre megfelelő választ adjanak.

Egészen 2013 júliusáig a családon belüli erőszak nem volt különálló büntetőjogi tényállás, az csak a Büntető Törvénykönyvben szereplő testi sértés egy fajtájaként volt számon tartva.¹¹

2009-ben, még az előző kormány alatt fogadott el a parlament egy olyan törvényt, mely feljogosítja a rendőrséget egy ideiglenes megelőző távoltartó határozat meghozatalára a bántalmazóval szemben 72 órára, melyet a bíróság legfeljebb 30 napig meghosszabbíthat.

2013. július 1-től a hatályos Büntető Törvénykönyv részét képezi egy különálló családon belüli erőszakra vonatkozó tényállás, mely az elkövető üldözésének felelősségét a korábbi áldozathoz képest az ügyészre hárítja.

A családon belüli erőszak eseteinek kezelésére a rendőrség intézkedési köréről belső utasítások rendelkeznek, melyek magukba foglalják a távoltartásról szóló határozat meghozatalát is.¹² A két vonatkozó utasítást az ORFK Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Osztálya adta ki még 2007-ben és 2009-ben.

---

¹¹ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény, 170.§, http://www.njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=3356.235163, (látogatva 2013. június 26-án).

¹² 32/2007. (OT 26.) ORFK utasítás a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására, http://archive.police.hu/data/cms536519/32_2007_orfk_ut.pdf (látogatva 2013. október 17-én), és 37/2009. (OT 22.) ORFK utasítás a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható ideiglenes megelőző távoltartás rendőrségi feladatainak végrehajtásáról, http://archive.police.hu/data/cms647433/37_09_orfkut.pdf (látogatva 2013. október 17-én)

A családon belüli erőszak tekintetében a rendőrségi utasítások kifejezetten előírják, hogy a helyszínre érkező rendőr külön-külön meg kell hallgassa a feleket, szükség esetén el kell kísérnie az áldozatot a legközelebbi szállást nyújtó krízismenhelyre, valamint egyéb esetekben tájékoztatnia kell az érintetteket a rendelkezésükre álló szolgáltatást nyújtó szervezetekről, családon belüli erőszakot szenvedett nők jogaival foglalkozó szervezetekről és menhelyekről.¹³

A Human Rights Watch kutatásának eredménye azt mutatja, hogy csupán elenyésző vagy egyenesen nem létező a rendőrök, az ügyészek és a bírák képzése arra vonatkozóan, hogy hogyan alkalmazzák a vonatkozó jogszabályokat és a rendőrségi utasításokat. A Legfőbb Ügyészségtől kapott felvilágosítás szerint a bírák és ügyészek nem rendelkeznek belső iránymutatásokkal a Büntető Törvénykönyv családon belüli erőszakkal kapcsolatos tényállásának alkalmazására és az áldozatok kezelésére vonatkozóan.¹⁴

A távoltartásról szóló határozat meghozatalával kapcsolatosan nem léteznek a rendőrök és bírák számára államilag támogatott képzések¹⁵: az eddigi képzések szervezői EU támogatással civil szervezetek voltak.¹⁶ A jelentés megírásának idején a Human Rights Watch-nak nincs tudomása egyéb olyan belső iránymutatásról, mely az új Büntető Törvénykönyv családon belüli erőszakra vonatkozó bűncselekményének gyakorlati alkalmazásáról szólna, avagy egyéb, rendőrök, ügyészek bírák számára szervezett képzésről.

Az új Büntető Törvénykönyv családon belüli erőszakra vonatkozó tényállása

2013. július 1-én új Büntető Törvénykönyv lépett hatályba, mely egy mindkét nem sérelmére elkövethető családon belüli erőszakra vonatkozó különálló tényállást tartalmazott.¹⁷ A tényállás számos erőszakos magatartásra kiterjed, és az elkövetői körben magában foglalja a házastársat, a volt házastársat, az élettársat és volt élettársat, a

---

¹³ 32/2007. (OT 26.) ORFK utasítás, 6. és 7. §§

¹⁴ A Human Rights Watch interjúja a Legfőbb Ügyészség munkatársaival, Budapest, 2013. január 21.

¹⁵ A Human Rights Watch interjúja az ORFK Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Osztályának munkatársaival, 2012. december 4., és az Országos Bírósági Hivatal dolgozóival, Budapest, 2013. január 22.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 212/A §-ában a következőképpen rendelkezik: "(1) Aki gyermekének szülője, továbbá az elkövetéskor vagy korábban vele közös háztartásban vagy egy lakásban élő hozzátartozója, volt házastársa, volt élettársa, gondnoka, gondnokoltja, gyámja vagy gyámoltja sérelmére rendszeresen.... (2) a) a 164. § (2) bekezdése szerinti testi sértést vagy a 227. § (2) bekezdése szerinti becsületsértést, bűntett miatt három évig, b) a 164. § (3) és (4) bekezdése szerinti testi sértést, a 194. § (1) bekezdése szerinti személyi szabadság megsértését vagy kényszerítést, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

gondnokot, gondnokoltat, gyámot és gyámoltat. A bűncselekmény kiterjed az azonos neműek közötti kapcsolatokra is. A bűncselekmény a felölelt erőszak fajtái szerint kiterjed a Büntető Törvénykönyv 164.§ (2) bekezdése szerinti könnyű testi sértésre, a 164.§ (3) bekezdése szerinti súlyos testi sértésre, a (4) bekezdés szerinti minősített esetű könnyű testi sértésre, a 194.§ (1) bekezdése szerinti személyi szabadság megsértésére, és a 227.§ (2) bekezdése szerinti tetteges becsületsértésre (példákkal illusztrálva a megütésre és a leköpésre). A törvény a könnyű testi sértést és a tetteges becsületsértést három évig, a minősített könnyű testi sértést, a súlyos testi sértést és a személyi szabadság megsértését öt évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni.

Az a családon belüli erőszakfajta, melyet rendszeres jelleggel a Büntető Törvénykönyv 164.§ (2) bekezdése szerinti könnyű testi sértésként, vagy a 227.§ (2) bekezdése szerinti becsületsértésként követnek el, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Rendszeres jelleggel elkövetett súlyos testi sértés öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A családon belüli erőszakként számon tartott esetek közvéleményes büntetőeljárás tárgyává váltak. Ez azt jelenti, hogy nyomozati kötelezettség van, melynek eredményeképpen akár vádemelésig is eljuthatnak a bejelentett családon belüli erőszakkal összefüggő ügyek. Az áldozat hozzájárulása már nem feltétele a büntetőeljárás megindításának.

Míg a különálló büntetőjogi tényállás megalkotása mindenképpen egy jelentős lépés a bűncselekmény üldözése tekintetében, továbbra is maradtak hiányosságok. Először is, ahhoz, hogy az új családon belüli erőszakkal kapcsolatos tényállás megvalósuljon, rendszeres elkövetésre van szükség. A törvény értelmezéséhez kibocsájtott indokolás a bűncselekmény megvalósulásához az egyes elkövetési magatartás legalább két "rövid időközönkénti" ismétlődését írja elő, továbbiak részletezése nélkül. Az egyszeri bántalmazás ellenben nem valósítja meg a családon belüli erőszak bűncselekményét és az továbbra is a korábbi Büntető Törvénykönyv vonatkozó, egyéb tényállásai alapján lesz megítélve. Ezek szerint egy egyszeri könnyű testi sértés esetén (mely esetben a bántalmazás eredményeképpen keletkezett sérülések gyógyulási ideje nem haladja meg a nyolc napot) a büntetőeljárás megindításához még mindig az áldozat magánindítványára van szükség. Tulajdonképpen a törvény, ahelyett hogy egyes eseteket vizsgálna, az alapján tesz különbséget az áldozatok között, hogy azokat hány alkalommal bántalmazták.

A törvény ugyancsak hallgat a rendszeres bántalmazás bizonyításához szükséges bizonyítékokról.

Másodszor, a tényállás bizonyos női csoportokat teljes egészében kizár a hatálya alól, így a törvény nem védi a párkapcsolatban, de a partnerükkel nem együtt élő, vagy a korábban párkapcsolatban élő, de partnerükkel jelenleg nem együtt élő nőket, csak abban az egy esetben, ha a bántalmazó partnerükkel közös gyermekük van.

A szexuális bántalmazás nincs megjelölve a családon belüli erőszak egy lehetséges elkövetési magatartásaként, melynek hivatalos magyarázata az, hogy a nemi erőszak és a szexuális erőszak egyéb formái külön bűncselekményeket valósítanak, melyeknek büntetési tétele magasabb, mint a családon belüli erőszaké.¹⁸ Ugyanakkor a nemi erőszak és a szexuális erőszak egyéb formái nem közvádas bűncselekmények csak abban az esetben, ha ahhoz súlyos testi sértés is kapcsolódik, vagy azokkal összefüggésben nem magánindítványra büntetendő bűncselekményt is elkövetnek.¹⁹ A jogszabály e hiányossága tovább gyengíti a szexuálisan bántalmazott nők védelmi rendszerét Magyarországon. Ha egy nőt a partnere megerőszakolja, az nem számít családon belüli erőszaknak a jogszabály szerint. A logikának élesen ellentmond az a fajta megközelítés, mely kizár minden szexuális bűncselekményt a családon belüli erőszak tényállásából és az áldozatra hagyja a büntetőeljárás megindításának feladatát.

Végül az a tény, hogy a bűncselekmény megvalósulásához az elkövetői magatartásnak egy rövid időn belüli legalább kétszeri megismétlődésre van szükség, valamint hogy az egyedileg megvalósuló könnyű testi sértés esetek továbbra is az áldozat indítványát kívánják meg a büntetőeljárás megindulásához, jelentősen aláássák a Büntető Törvénykönyv új, családon belüli erőszakra vonatkozó tényállásának hatékony érvényesülését.

Hiányosságok a korábbi Büntető Törvénykönyvben

A jelentésben szereplő esetek a korábbi Büntető Törvénykönyv hatálya alá tartoznak, melynek még nem képezte részét egy különálló, a családon belüli erőszakra vonatkozó tényállás. A családon belüli erőszakot a korábbi Büntető Törvénykönyv 170.§-a, a személy elleni bűncselekmények általános fejezetén belül a testi sértés egy fajtájaként értelmezte.

---

¹⁸ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény, 197.§.

¹⁹ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény, 207.§.

(1) Aki más testi épségét vagy egészségét sérti, ha a sérülés vagy a betegség nyolc napon belül gyógyul, a könnyű testi sértés vétségét követi el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon túl gyógyul, az elkövető a súlyos testi sértés bűntettét követi el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

...

(8) Az (1) bekezdésben meghatározott vétség elkövetője csak magánindítványra büntethető.

A korábbi Büntető Törvénykönyv 170.§-ában foglaltak alapján nyolc napon belül gyógyuló sérülés esetén az áldozatnak kell a büntetőeljárást kezdeményeznie a sérülés bekövetkeztétől számított 30 napon belül magánindítvány benyújtásával. Ez a szabályozás az áldozattól és jogi képviselőjétől várja el az első jogi lépés megtételét az ügyész egészen elenyésző beavatkozásával. A sérülések súlyosságát egy orvosi vélemény állapítja meg az áldozat vizsgálatát követően, ezért az orvos véleménye kiemelkedő jelentőséggel bír a rendőrségnek a bűncselekményt minősítő munkájában.

Abban az esetben, ha az orvos véleménye szerint a sérülésekből való felgyógyulás nyolc napnál hosszabb időt vesz igénybe, a bűncselekmény súlyos testi sértésnek minősül és közvádassá válik, a büntetőeljárás kezdeményezését teljes egészében az ügyészre hagyva. Kutatásunk során rögzített sok olyan esetben azonban, melyben nők orvosi véleményt kértek sérüléseikről, az orvos azt állapította meg, hogy azok gyógyulási ideje nem haladta meg a nyolc napot, mely valószínűtlenné tette az ügyész közbeavatkozását, és a büntetőeljárás megindítását teljes mértékben az áldozat magánindítványára bízta.²⁰ A jelentés III. fejezete részletesen elemzi azt a határt, melynek átlépése esetén a sérülések súlyos testi sértést eredményeznek.

A jelentésben foglalt esetek szempontjából hatályban lévő jogszabályi rendelkezések alapján a bíróságoknak ugyan jogkörében állt távoltartást elrendelő határozatot hozni, de azt csak olyan esetekben tették meg, amikor azt a sértett/magánvádló kezdeményezte, a

---

²⁰ Forrásként ld. a Human Rights Watch interjúja Rékával, Szolnokon, 2012. december 10-én; Karolinnal, Győrben, 2013. január 24-én; Edittel, Szolnokon, 2013. február 21-én és két olyan esetet, melyről Proszonyák Ida, kelet-magyarországi menhelyvezető, és Bíró Dániel, menhelyvezető-helyettes számolt be a Human Rights Watch-nak a 2013. január 23-án készített interjú során.

gyakorlatban pedig leginkább akkor, ha azt az áldozat nevében az ügyész kezdeményezte.²¹ Valójában azonban ez az intézkedés inkább hasonlít egy korlátokkal bíró ideiglenes szabadlábra helyezésre: csupán legfeljebb hat hónapnyi időre rendelhető el, dacára annak, hogy büntetőeljárások akár évekig elhúzódhatnak.²² Ez egyébként a hatályban lévő új Büntető Törvénykönyvre is ugyanígy vonatkozik.

Akárcsak a régi büntetőeljárási törvény, az új törvény is feljelentési kötelezettséget ír elő az egészségügyben dolgozóknak a hatáskörükben tudomásukra jutott családon belüli erőszakról abban az esetben, ha a sérülések gyógyulási időtartama meghaladja a nyolc napot (171.§). Ez a törvényi rendelkezés ellentétes a vonatkozó nemzetközi követelményekkel. Az Egészségügyi Világszervezet azt ajánlja, hogy a családon belüli erőszakra vonatkozó jogszabályok ne rendeljenek az egészségügyi szolgáltatások ellátóira vonatkozóan feljelentési kötelezettséget, mert az elbátortalaníthatja a családon belüli erőszak elszenvedőit az eset másokkal való megosztásától, veszélybe sodorhatja az orvos titoktartási kötelezettséget, összeférhetetlen a nő autonómiájával és növelheti a bosszúállás veszélyét.²³

Hiányosságok a 2009. évi törvényben a Hozzátartozók Közötti Erőszak Miatt Alkalmazható Távoltartásról

2009-ben elfogadásra került egy új törvény, mely azt a helyzetet volt hivatott orvosolni, hogy távoltartó határozat csak abban az esetben volt elrendelhető, ha a gyanúsított ellen már büntetőeljárás volt folyamatban. A törvény lehetővé teszi a bíróságok számára, hogy egy 30 napra szóló távoltartó határozatot bocsássonak ki az elkövető ellen az áldozat erre irányuló külön kérelme hiányában is.

A 2009. évi, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény (az alábbiakban 2009.évi távoltartásról szóló törvény) egy megelőző intézkedésként került elfogadásra és átmeneti védelmet nyújt a családon belüli erőszak áldozatai és lehetséges áldozatai számára. A 2009. évi távoltartásról szóló törvény

---

²¹ Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény, 138/A §.

²² A Human Rights Watch interjúja a legfőbb Ügyészség munkatársaival, Budapest, 2013. január 21.

²³ Egészségügyi Világszervezet: *“Responding to intimate partner violence and sexual violence against women: WHO clinical and policy guidelines,”* 2013, 6. fejezet, http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85240/1/9789241548595_eng.pdf (látogatva 2013. szeptember 27-én).

azonban komoly hiányosságoktól szenved. Egyrészt a bíróságok nem hozhatnak távoltartó határozatot minden családon belüli erőszak esetében, másrészt a határozatok rövid időtartamra szólnak és meg nem újíthatóak, harmadrészt a törvény végrehajtására vonatkozóan nem állnak rendelkezésre szükséges iránymutatások. A 2009. évi távoltartásról szóló törvény gyakorlati alkalmazásáról – az egyetlen ORFK utasításon kívül²⁴ – a vonatkozó szakmák képviselői részére képzések és iránymutatások nincsenek.

A 2009. évi távoltartásról szóló törvény a rendőrségnek lehetőséget biztosít egy megelőző távoltartó határozat elrendelésére a családon belüli erőszak elkövetésének helyszínén egy 72 órás időtartamra. Három napon belül a bíróság a határozat fenntartását rendelheti el, és azt meghosszabbíthatja legfeljebb 30 napra.²⁵ A hivatalból indult eljáráson kívül a határozat meghozatalát ugyancsak kérelmezheti a bántalmazott, valamint a bántalmazott hozzátartozói, a gyermekvédelmi szolgálatok és a gyámhatóság, közoktatási intézmények vagy egészségügyi szolgáltatást nyújtó intézmények.²⁶

A törvény előírja, hogy a megelőző távoltartást elrendelő határozatot a rendőrség a bántalmazónak adja át, vagy azt neki a legrövidebb úton kézbesítse. A határozat meghozatalát a rendőrség a bántalmazóval vagy a helyszínen közli, vagy pedig annak bejelentett lakcímére kézbesíti. Megjelölt cím hiányában a határozat a rendőrségen átvehető, vagy ha azt a bántalmazó nem veszi át, azt közöltnek kell tekinteni. Abban az esetben, ha a bántalmazó és a bántalmazott együtt él, a határozat a bántalmazó címére a helyszínen kézbesítettnek tekintendő.

A rendőrség vagy bíróság által a távoltartó határozat elrendeléséhez erőszak közvetlen veszélye kell fennálljon. A törvény hatálya kiterjed a házastársakra, a volt házastársakra, a közös címre bejegyzett élettársakra, és közös gyermekkel rendelkező élettársakra.²⁷

A határozat arra kötelezi a bántalmazót, hogy a távoltartás hatálya alatt tartsa magát távol a bántalmazottól, a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól, valamint a távoltartó határozatban megjelölt más személytől. A távoltartó határozatok

---

²⁴ 37/2009. (OT 22.) ORFK utasítás a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható ideiglenes megelőző távoltartás rendőrségi feladatainak végrehajtásáról.

²⁵ 2009. évi LXXVII. törvény a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról, 6.§ (3), (4), 15.§ (6), 16.§ (2).

²⁶ Ibid., 6.§

²⁷ Ibid., 1.§ (5)

ugyancsak kötelezik a bántalmazót, hogy a bántalmazottal közvetlenül vagy közvetve (telefonon, üzeneteken keresztül, email-en vagy közösségi oldalak útján, stb.) érintkezésbe ne lépjen.²⁸ Abban az esetben, ha a bántalmazó attól az ingatlantól köteles távol maradni, mely egyben a bántalmazottal megosztott közös háztartása, a rendőrség köteles tájékoztatást nyújtani alternatív szálláslehetőségekről.²⁹

A távoltartó határozat azonnal végrehajtandó és hatálya kiterjed a közös háztartásban élő egyéb áldozatokra is, például a gyermekekre, mely esetben a bántalmazó szülő felügyeleti joga szünetel a határozat által megállapított távoltartási időtartamra.³⁰

A megelőző távoltartást a bíróság akkor rendeli el, ha az eset összes körülményéből a hozzátartozók közötti erőszak elkövetésére megalapozottan lehet következtetni. Ilyen körülmények lehetnek a rendőrség által feljegyzett jelek, a bántalmazó és a bántalmazott által előadott tények, valamint a bántalmazó és a bántalmazott rendőrség által megállapított magatartása. Szomszédok és családtagok tanúvallomása ugyancsak hozzájárulhat a bíróság határozathozatal előtti mérlegeléséhez.³¹

Az ideiglenes megelőző távoltartó határozatban foglaltak nem teljesítése szabálysértésnek számít és 150,000 Ft-ig (kb. 700 US\$) terjedő pénzbírsággal büntetendő, a pénzbírság meg nem fizetése esetén pedig az szabadságvesztésre váltandó át. A határozatban foglaltak végre nem hajtásáról az áldozat köteles tájékoztatni a rendőrséget. Legfőbb ügyészégi forrásunk szerint nincs arra nézve statisztikai adat, hogy a határozatokat milyen gyakorisággal hajtják, vagy éppen nem hajtják végre.³²

Annak ellenére, hogy a 2009. évi távoltartásról szóló törvény kísérletet tesz arra, hogy a családon belüli erőszak áldozatainak és lehetséges áldozatainak megelőző védelmet biztosítson, a szabályozás számos olyan hiányosságtól szenved, mely hatékony alkalmazása elé akadályokat gördít. Szűk a törvényi hatály alá eső áldozatok köre, tekintettel arra, hogy a szabályozás nem terjed ki azokra az élettársakra, akik nincsenek a közös háztartásba bejegyezve és a bántalmazottal nincs közös gyermekük, vagy éppen

---

²⁸ Ibid., 5.§ (2).

²⁹ Ibid., 5.§ (6).

³⁰ Ibid., 8.§ (e).

³¹ Ibid., 16.§

³² A Human Rights Watch interjúja a Legfőbb Ügyészség egyik munkatársával, 2013. január 21-én.

azokra az élettársakra, akik nem élnek együtt. Ez a megközelítés egyértelműen hátrányosan különböztet meg bizonyos kapcsolati fajtákat és kizár a családon belüli erőszak elleni azonnali megelőző védelem köréből egyes női csoportokat.

A legfeljebb 30 napig terjedő ideiglenes megelőző védelemről szóló távoltartó határozat időtartama nem hosszabbítható meg. A 30 nap leteltével házastársak és egy házastársban élő élettársak esetén a bántalmazó szabadon visszatérhet a közös háztartásba, feltéve hogy ellene büntetőeljárás keretében nem bocsátottak ki büntetőjogi személyi szabadságot korlátozó intézkedést. Egy újabb ideiglenes megelőző védelmi határozat csak akkor születhet, ha az áldozat újabb családon belüli erőszak esete miatt tesz bejelentést a rendőrségen, vagy olyan hasonló eset miatt, mely erőszakká fajul.

III. Akadályok a védelmi rendszerben

A jogi és irányelvi keretek hiányosságain kívül a családon belüli erőszakot megelőző nők a védelmi rendszer kapcsán is komoly gyakorlati akadályokba ütköznek. A családon belüli erőszak áldozataivá váló nők vonakodva hozzák nyilvánosságra esetüket bántalmazóik bosszújától való rettegésük, a rendőrség munkájában való bizalom hiánya, vagy pedig a gyermekfelügyeleti joguk elvesztése miatti félelmük miatt. Azok pedig akik segítségért folyamodnak, ki vannak téve a rendőrség, a bíróságok és az egészségügyi dolgozók nem megfelelő, hanyag, vagy egyenesen ellenséges reakcióinak, valamint a családon belüli erőszak áldozatai számára rendelkezésre álló menhelyek korlátozott számának.

A családon belüli erőszak jelenségéről a bírák, ügyészek, a rendőrség és egyéb szakemberek számára szervezett képzések hiánya a probléma lebecsüléséhez és az állami szinten való orvoslásának sikertelenségéhez járul hozzá. A bántalmazások "családi ügyként" és az "élet velejárójaként" való kezelése hatással látszik lenni a bűnüldöző szerveknek a családon belüli erőszakhoz való hozzáállására is.

Ezek a mélyen gyökerező reakciók, párosítva olyan tényezőkkel, mint a rendőrség hivatalos felelősségének hiánya a távoltartó határozatokban foglaltak kikényszerítése tekintetében, valamint a családon belüli erőszak nem megfelelő rendőri kezelésének következmény nélkülisége, mind a tagadás, az elutasítás kultúrájához vezetnek és általánosságban véve azonnali megoldások keresésének hiányára utal.

A helyi női szervezet, a *Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen* (NANE) elmondása szerint mind a hatóságok, mind pedig a nyilvánosság "családi ügyként" tekint a családon belüli erőszakra. Ezért van az, hogy a hatóságok leginkább vonakodnak a közbeavatkozástól, és csak kifejezetten az áldozat kezdeményezésére tesznek lépéseket.

Az Erőszakról Való Feljelentéstétel Akadályai

A családon belüli erőszak eseteiben a bántalmazó férj vagy egyéb partner által alkalmazott ellenőrzés nagyon megnehezíti a nők segítségkérését. A 28 éves Éva Miskolcra például elmondta, hogy férje fokozatosan egyre erőteljesebben bántalmazta:

Állandóan féltékenykedett és fogságban tartott. Még a testvéreimet sem látogathattam meg, mert minden lépésemet ellenőrizte és minden öt percben be kellett számolnom neki a dolgaimról. Sokszor egy vadállattá változott és olyankor nem mertem neki ellentmondani.³³

Bántalmazó Bosszújától való Félelem

Nők gyakran arról számoltak be a Human Rights Watch-nak, hogy bántalmazóik ellen feljelentést azért nem tesznek, mert félnek, hogy az csak még több erőszakot szülne.

A 25 éves, két gyermekes kelet-magyarországi Ágnes például elmesélte a Human Rights Watch-nak, hogy “négyévnyi poklon” ment keresztül a férje mellett. Bántalmazásai akkor kezdődtek, amikor férjét a munkáltatójától való sikkasztással vádolták meg, mely miatt a férj Ágnest hibáztatta. Ágnes elmondta a Human Rights Watch-nak, hogy férje ismétlődően verte, rugdosta és megfenyegette, hogy elvágja a torkát, ha fel meri venni a rendőrséggel a kapcsolatot:

A rendőrséghez fordulni nem mertem attól való félelmemben, hogy ha rájön, hogy megtettem, megöl. Amikor az utcán vert vagy kizárt a házból télen egy szál köntösben, még a szomszédaink sem mertek beavatkozni, mert ők is annyira féltek tőle. A férjem egy nagyon erőszakos ember.³⁴

Az egy észak-kelet magyarországi falun élő 30 éves Anna arról számolt be a Human Rights Watch-nak, hogy hat évvel ezelőtt, a második gyermekük megszületését követően kezdődött férje részéről a lelki erőszak alkalmazása:

Folyamatosan azt üvöltötte, hogy milyen ronda és haszontalan vagyok, veréssel fenyegetett és megakadályozta, hogy bárki mással találkozzam. Még az anyámat sem engedte hozzánk jönni. Kényszerített minden fajta házimunkára, beleértve a favágást és a vízhordást... Teljesen tönkretett testileg-lelkileg.³⁵

---

³³ A Human Rights Watch interjúja Évával egy észak-kelet magyarországi menhelyen 2013. március 28-án.

³⁴ A Human Rights Watch interjúja Ágnessel egy dél-kelet magyarországi menhelyen, 2012. december 11-én.

³⁵ A Human Rights Watch interjúja Annával egy dél-kelet magyarországi menhelyen, 2013. január 23-án.

Anna elmondta a Human Rights Watch-nak, hogy a lelki erőszak később testi bántalmazásba váltott át és hogy férje még több veréssel fenyegette meg arra az esetre, ha a rendőrséghez fordulna:

Az anyám is ott volt akkor, úgyhogy őt is megverte. Mivel én túlságosan féltem, az anyám hívta végül a rendőrséget. Azzal fenyegetett, hogy még jobban megver, ha bármit is merek mondani a rendőrségnek... Mikor a rendőrség megérkezett, annyira féltem, hogy nem mondtam semmit, ő meg persze tagadott mindent... Miután a rendőrök elmentek, tovább ütött és rugdosott.³⁶

Menhelyeken dolgozók és áldozatok elmondása szerint, néha szociális munkások és szomszédok sem tesznek feljelentést vagy járnak el a bántalmazott nevében, attól való félelmükben, hogy ők maguk is bántalmazás áldozataivá válnak.

Egy nő azt mondta a Human Rights Watch-nak, hogy erőszakos férje még a gyermekjóléti szolgálathoz is elment és megfenyegette az esettel foglalkozó ügyintézőt arra az esetre, ha az beavatkozni szándékozott a család ügyeibe. A fenyegetés hatására az ügyintéző nem vizsgálta a továbbiakban az ügyet.³⁷

Menhelyi dolgozók számoltak be arról, hogy különösen kisebb, vidéki közösségekben működő családsegítő és gyermekjóléti szolgálatoknál dolgozó szociális munkások gyakran kapnak fenyegetéseket vagy telefonhívásokat családon belüli bántalmazóktól, és ahelyett, hogy segítséget nyújtanának az áldozatnak a bántalmazótól való elszakadásban, gyakran maguk bátorítják az érintett nőket, hogy “beszéljék meg a dolgokat” partnerükkel.³⁸

Az Országos Bírósági Hivatal egy munkatársa arról számolt be a Human Rights Watch-nak, hogy az sem ritka, hogy azok a nők, akik eredetileg büntetőeljárás megindítását kezdeményezik, fenyegetések, félelem, vagy bántalmazóikkal való kibékülésük miatt később a vádakat visszavonják.³⁹

---

³⁶ Ibid.

³⁷ A Human Rights Watch interjúja Edittel egy Budapesten határában lévő menhelyen, 2013. február 21-én.

³⁸ A Human Rights Watch interjúja Kiss Erika menhelyi vezetővel, Budapesten, 2012. december 10-én.

³⁹ A Human Rights Watch interjúja az NANE és az Országos Bírósági Hivatal munkatársaival 2013. január 18-án és január 22-én Budapesten.

Az egy dél-magyarországi faluban lakó, harmincegy éves Katalin elmesélt a Human Rights Watch-nak egy olyan esetet 2011-ből, amikor partnere verései miatt a rendőrséghez fordult:

A rendőrség megkérdezte, hogy akarok-e ellene [a párom ellen] feljelentést tenni és én azt mondtam, hogy 'Igen.' Másnap [a párom] elkezdett fenyegetni, hogy 'ha nem vonom vissza a panaszt', sokkal rosszabbul fog telni nekem. Megijedtem, úgyhogy elmentem a rendőrségre és visszavontam a panaszt.⁴⁰

A hatóságoknak az esetüket megosztó és eljárást kezdeményező zaklatott, fenyegetett és bántalmazott áldozatok védelme terén tapasztalt tehetetlensége az áldozatokat további erőszakoskodások veszélyének teszi ki és elbátortalaníthat másokat hasonló esetek nyilvánosságra hozatalától.

Rendőrség iránti Bizalmatlanság

A bántalmazott nők rendőrséggel szembeni bizalmatlansága egy fontos akadály a erőszakoskodásokról szóló feljelentés megtételének és a védelemért folyamodásnak.

Kifejezetten mély a roma származású nők bizalmatlansága a rendőrséggel szemben az általános roma közösséggel szembeni hátrányos megkülönböztetés miatt, mely tovább valószínűtleníti azt, hogy a rendőrséghez védelemért folyamodjanak családon belüli erőszak megélése esetén.

Különösen kisebb településeken nem ritka, hogy a bántalmazó és a rendőr ismeri egymást. Egy kelet-magyarországi menhely két dolgozója felhívta a Human Rights Watch figyelmét arra, hogy az a tény, hogy a bántalmazók személyesen ismernek bizonyos rendőröket kisebb közösségekben nagyon megrendíti a bántalmazott nők rendőrségbe vetett bizodalját.

Proszonyák Ida véleménye szerint:

Sok az olyan nő, aki kis falvakból vagy kisebb vidéki településekből jön hozzánk ahol bántalmazó partnerük gyakran vagy ivócimborája a helyi

---

⁴⁰ A Human Rights Watch interjúja Katalinnal Budapesten, 2013. január 24-én.

rendőrnek, vagy egyéb szoros kapcsolat fűzi össze vele, például régi iskolatársa. Tapasztalatunk szerint a családon belüli erőszak kezelése az ilyen esetekben abból áll, hogy a rendőr kimegy a helyszínre, megveregeti a bántalmazó hátát, miközben a nőt felszólítja arra, hogy ne provokáljon és tegyen többet a háztartásért.⁴¹

A Human Rights Watch interjút készített a 33 éves, egy kis faluban élő Veronikával, aki nemrég érkezett egy menhelyre, látható késebekkel és ostorcsapásokkal a testén, valamint a torkán kard vágta hegekkel. Helyzetét így írta le:

Mindenkit ismert a városban és senki nem merte őt kérdőre vonni. Jóban volt a rendőrökkel, úgyhogy olyankor, amikor hívtam a rendőrséget miután brutálisan bántalmazott azt mondták nekem, hogy “addig, amíg vér nem folyik”, nem fognak közbelépni. Aztán már nem telefonáltam. Hát ezek után, te nem veszítenéd el a bizodalmad ezekben az emberekben?⁴²

A Gyermekfelügyeleti Jog Elvesztésétől való Félelem

Ugyan a Human Rights Watch nem dokumentált olyan esetet, melyben egyértelműen megállapítható lett volna, hogy nők a családon belüli erőszak miatt veszítették el gyermekfelügyeleti jogukat, nyolc nő arról számolt be, hogy korábbi tapasztalataik miatt nem tettek feljelentést félve attól, hogy a gyermekjóléti szolgálatok elvennék gyermekeiket.

Három, a gyermekkel rendelkező 22 megkérdezett nőből elmondta a Human Rights Watch-nak, hogy a gyermekjóléti szolgálatok a családon belüli erőszak miatt a gyermek eltávolításával fenyegették meg őket. A családon belüli erőszakkal kapcsolatos önkormányzati szolgáltatás fajtájának meghatározásában jelentős szerepet játszik az a tény, hogy a nőnek van-e gyermeke. A gyermek nélküli családon belüli erőszak áldozatává váló nőket a családsegítő szolgálatok felé irányítják, mely elsődlegesen pénzügyi támogatásokkal (szociális és munkanélküli ellátás) foglalkozik, de támogatást nyújt bántalmazott nőknek is. A családsegítő szolgálatoknak azonban nem jogi kötelessége a bántalmazott nők ügyében a rendőrségen feljelentést tenni.

---

⁴¹ A Human Rights Watch interjúja Proszonyák Ida, kelet-magyarországi menhelyvezetővel, 2013. január 23-án.

⁴² A Human Rights Watch interjúja Veronikával, egy magyarországi menhelyen 2013. március 28-án.

A gyermekes anyák a gyermekjóléti ellátások hatálya alá esnek, mely egyrészt hasonlóképpen széleskörű pénzügyi szolgáltatásokat nyújt, ellenben kötelessége a gyermek elleni családon belüli erőszakot felderíteni és a rendőrségen feljelentést is tenni.⁴³

Míg a hatóságok egyértelmű kötelezettsége elsődlegesen a gyermek jólétét szem előtt tartani a családon belüli erőszak esetei kapcsán, a gyermek családból való kimozdításával való fenyegetés vagy az annak érzékelt fenyegetés épp az ellenkező hatás kiváltására lehet alkalmas, mert elbátortalaníthatja a bántalmazott nőket a családon belüli erőszak bejelentésétől. A bántalmazott nők így inkább választják az erőszakos környezetben való továbbélést, további bántalmazások veszélyének téve ki ezzel gyermekeiket és saját magukat is.

A gyermekjóléti szolgálatok munkatársainak nem kötelessége a felnőttek sérelmére utaló családon belüli erőszak felderítése, csak a gyermekek sérelmére elkövetett erőszakkal foglalkoznak.⁴⁴ Ugyanakkor, azokban az esetekben, melyekben a fizikai bántalmazás közvetlenül az anya ellen irányul, sok esetben a gyermek, vagy gyermekek is közvetetten érintetté válnak az anya bántalmazásának végignézése által. Ezért mind a gyermek/gyermekek, mind pedig az anya legjobb érdekében áll a gyermekjóléti szolgálatok felderítő és feljelentő tevékenysége az anya bántalmazása esetén. A gyermekvédelmi hatóságoknak segíteniük kell azokat a gyermekes anyákat, akik családon belüli erőszak áldozataivá váltak azáltal, hogy segít nekik elmenekülni a bántalmazások elől ideiglenes távoltartó határozatok, menhelyek, vagy egyéb szálláslehetőségek igénybevétele útján.

A 32 éves, három gyermekes Rita szülővárosában a gyermekjóléti szolgálathoz fordult segítségért erőszakos partnere miatt. “Miután elmondtam az esetem, a szociális munkás egy hónapot adott nekem megoldani a helyzetemet, egyébként kiskorú veszélyeztetése miatt fennállt a gyermekem elvesztésének veszélye.”⁴⁵ A szociális munkás ezen kívül további segítséggel vagy tanáccsal nem szolgált Ritának arról, hogy hogyan oldja meg a helyzetét.

Virág, a 37 éves háromgyermekes anya egy észak-kelet magyarországi faluból azt mesélte a Human Rights Watch-nak, hogy 2012 tavaszán egy meglehetősen fűtött vitája volt a férjével,

---

⁴³ A Human Rights Watch interjúja Herczog Máriával, a Család, Gyermek, Ifjúság Kiemelkedően Közhasznú Egyesület elnökével és az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának tagjával, Budapest, 2013. február 12-én.

⁴⁴ A gyermekek védelméről és a gyámsági igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, 17.§ (2).

⁴⁵ A Human Rights Watch interjúja Ritával egy dél-nyugat magyarországi menhelyen 2013. március 28-án.

amikor a férje elkezdte a lakásban lévő bútorokat zúzni. Virág a rendőrséghez fordult, akik a helyszínrre mentek és megkérdezték, hogy szeretne-e a férje ellen feljelentést tenni. Nem látta értelmét feljelentést tenni de tekintettel arra, hogy a háztartásban gyermekek is voltak, ezért a rendőrség bejelentést tett a gyermekvédelmi hatóságoknál:

Behívtak a gyermekjóléti szolgálati irodájába és azt mondták, hogy amennyiben a férjem magatartása nem változik, vagy el nem hagyom, elveszik a gyermekeimet. Ezt követően a férjem tudta, hogy bármit megtehet velem, mert nem fogom a rendőrséget hívni a hatóságoktól való félelmem miatt.⁴⁶

Erzsébet, egy 42 éves miskolci nő elmondta a Human Rights Watch-nak, hogy a férje 2000. óta bántalmazta. Azt mondta, hogy a férje ütötte és verte minden nap. Egy különösen durva verés során 2010-ben a férje eltörte Erzsébet karját, ami miatt feljelentette a rendőrségen bántalmazásért és három kiskorú gyermekük veszélyeztetése miatt:

A rendőrség azt mondta, hogy azért csinálom mindezt, mert tulajdonrészt akarok az ingatlanából. Mondtam a rendőrnek, hogy én gazdagabb vagyok, mint a férjem, akkor meg a rendőr azt mondta, hogy kiskorú veszélyeztetéséért eljárás fog ellenem indulni, mert hagytam magam a férjem által bántalmazni. Ettől megijedtem, megváltoztattam a véleményem és már nem akartam a férjemet feljelenteni kiskorú veszélyeztetéséért. Nem akartam elveszíteni a gyermekeimet.⁴⁷

A Rendőrségi Reakció Elégtelensége

A rendőrség a családon belüli erőszakot túlnyomórészt családi ügyként kezeli. A Human Rights Watch által dokumentált esetekben a rendőrség gyakran hibáztatta az áldozatot a bántalmazásokért, vagy egyszerűen csak lebecsülte azok komolyságát. Csak egy olyan esetet tartunk számon, melyben az áldozat kifejezett kérése nélkül a 2009.évi távoltartásról szóló törvény alapján a rendőrség ideiglenes megelőző határozatot bocsájtott ki. Ebben a bizonyos esetben azonban a rendőr és az áldozat ismerték egymást.

---

⁴⁶ A Human Rights Watch interjúja Virággal, Miskolcon, 2013. április 26-án.

⁴⁷ A Human Rights Watch interjúja Erzsébettel, Budapesten, 2012. december 12-én.

Reakcióhiány, Áldozathibáztatás, és a Bántalmazások Súlyának Lebecsülése

Megannyi, a Human Rights Watch által megkérdezett nő, akinek családon belüli erőszak miatt volt már dolga a rendőrséggel, elégedetlenségét fejezte ki a segítségkérésre adott rendőrségi válasz kapcsán. A leggyakrabban hallott panasz az volt, hogy a rendőrség hajlamos az áldozatokat hibáztatni azért, mert nem védik meg magukat, különösen akkor, amikor azok vonakodnak hivatalosan is panaszt tenni.

Nem védi meg automatikusan az áldozatot és fékezi meg a bántalmazót a rendőrség még azokban az esetekben sem, amikor konkrét bántalmazást tapasztal. Livia, egy 37 éves, három gyermekes budapesti nő a Human Rights Watch-nak partnere által elkövetett 14 évnyi komoly bántalmazásról számolt be, mely az utóbbi négy évben csak rosszabbodott:

Sokszor hívtam a rendőröket, magamra zárva a mosdót, kérve őket, hogy mondják azt, hogy a szomszéd telefonált. Mégis, mindig egyszerre beszéltek velünk [velem és a párommal], egy szobában. 2010-ben történt egyszer, hogy a négy-öt helyszínre érkező rendőr előtt ütött meg. Azt mondta, hogy csak egy szóváltásunk volt, mire én azt mondtam, hogy hazudik. Erre ő ököllel az arcomba vágott. A rendőrök közénk álltak, de egyébként nem intézkedtek. Annyit mondtak csak, hogy jelentsem fel, de én aztán soha nem jelentettem fel.⁴⁸

Sokuk azoknak a Human Rights Watch által meginterjúvolt nőknek, akik felvették a kapcsolatot a rendőrséggel bántalmazó partnereik miatt azt mondták, hogy a rendőrség azzal indokolta tétlenségét, hogy “addig, amíg vér nem folyik”, nem hajlandóak vagy nem tudnak közbeavatkozni. Annak ellenére, hogy a 2007-es ORFK utasítás kifejezetten előírja, hogy a helyszínre érkezést követően az áldozatot és bántalmazóját külön kell választani, kutatásunk eredménye azt mutatja, hogy ez egészen ritkán történik meg. A Human Rights Watch csak egy olyan esetet dokumentált, melyben a bántalmazó nőt a rendőrség menhelyre szállította. Abban a bizonyos esetben is az áldozat és a rendőr ismerték egymást.

Számos nő számolt be arról, hogy a rendőrség helyszínre érkezését követően a gyanúsított bántalmazót és áldozatát egy és ugyanazon szobában hallgatták ki.

---

⁴⁸ A Human Rights Watch interjúja Líviával egy észak-nyugat magyarországi menhelyen 2013. február 21-én.

A 21 éves budapesti Tünde a következőket mondta el:

A szomszédok hallhatták a sikoltozásomat miközben a férjem a hasamat verte és üvöltözve a falhoz nyomott. Valószínűleg ők hívták a rendőrséget. Mikor kiértek [a rendőrök], semmit nem tettek azért, hogy külön hallgassanak ki minket. Két rendőr megkérdezte a férjem, hogy mi történt, mire a férjem azt válaszolta, hogy csak egy kis vitánk volt. Mondtam, hogy megütött. Azt válaszolták, hogy szerezzek egy orvosi látletet és tegyek feljelentést, mert ők csak akkor avatkozhatnak közbe, ha vér folyik.⁴⁹

Lívia elmesélt a Human Rights Watch-nak egy olyan esetet is, amikor a férje 2011-ben egy egész hónapig verte. Mire végre sikerült titokban kihívnia a rendőrséget, a férje a rendőrök helyszínre érkezésekor is éppen verte:

A három kiérkező rendőr közbeavatkozott, a [férjemet] a földre nyomták és bevitték a rendőrsre. Másnap szabadon engedték és semmi más nem történt.⁵⁰

Azt is elmondta a Human Rights Watch-nak, hogy 2012-ben egy alkalommal a férje ismétlődően verte a fejét annyira, hogy agyrázkódást szenvedett. A rendőrök kiérkezésüket követően kihívták a mentőket és azt mondták Líviának, hogy hacsak feljelentést nem tesz a férje ellen, ne hívja őket többé.⁵¹ Annak ellenére, hogy Lívia nem tett feljelentést a helyszínen férje ellen, a rendőrségnek kötelessége lett volna hivatalból ideiglenes megelőző távoltartó határozatot hozni annak érdekében, hogy megvédje Líviát a további bántalmazásoktól.

2013 februárjában az egy nagyobb dél-nyugat magyarországi városban élő 24 éves Évának elege lett a három éven át tartó féltékenységből, ellenőrzésből, és partnere általi durva bántalmazásból és miután egy nap sikerült kisorsannia a rendőrségre ment, hogy a szökésben segítséget kérjen:

---

⁴⁹ A Human Rights Watch interjúja Tündével egy észak-nyugati menhelyen 2013. február 21-én.

⁵⁰ A Human Rights Watch interjúja Líviával, egy észak-nyugati menhelyen 2013. február 21-én.

⁵¹ A Human Rights Watch interjúja Líviával, egy észak-nyugati menhelyen 2013. február 21-én.

Azt hittem, hogy körözik [a rendőrség] valami pénzbírság miatt és arra gondoltam, hogy ha őrizetbe vennék, akkor esélyem lenni megmenekülni. Kijutottam a rendőrségre és meséltem a rendőrnek a bántalmazásokról és arról, hogy a partnerem veszélyes a gyermekeinkre. Azt mondta [a rendőr], hogy addig, amíg vér nem folyik, nem tehet semmit.⁵²

A 35 éves Erika egy dél-magyarországi kisvárosból arról számolt be a Human Rights Watch-nak, hogy férje brutálisan bántalmazta és megerőszakolta, eltörte az orrát és kitépte a haját. A 2012 márciusában történt esetet a következőképpen mesélte el:

Az anyósom hívta ki a rendőrséget és két férfi rendőr jelent meg körülbelül 30 perc múlva. Úgy szégyelltem magam, még a szétszakított ruhámat is átvettem mielőtt odaértek. Nem akartak bejönni és mondták nekem és a férjemnek, hogy menjünk ki. A férjemmel beszéltek, velem nem. A férjem tagadott mindent és azt mondta, hogy őrült vagyok és hogy csak egy szóbeli vitánk volt. A rendőrök csak annyit mondtak a férjemnek, hogy ne legyen annyira durva legközelebb. Hogy mondhattak ilyent, amikor látták az összeúzótt arcomat és a vérző orromat?⁵³

A Human Rights Watch olyan eseteket is dokumentált, melyekben a nők arról meséltek, hogy a kihívott rendőrök lebecsülték bántalmazásaik és sérüléseiket, vagy egyáltalán nem vették azokat komolyan. A 28 éves Borbála az Észak- Kelet Magyarországon fekvő Ózdról azt mesélte a Human Rights Watch-nak, hogy amikor a férje nagyon megverte és látható zúzódások voltak az arcán a rendőr megkérdezte tőle, hogy mi történt:

Kővé dermedtem és nem mondtam semmit, de a férjem azt mondta, hogy ő ugyan kicsit iszogatót, de én voltam az agresszív. Nem is fáradtak azzal, hogy engem is megkérdezzenek arról, hogy mi történt. A rendőr az arcomba mondta, hogy rendben van [egy nőnek] pár pofont kapni.⁵⁴

---

⁵² A Human Rights Watch interjúja Évával egy észak-nyugat magyarországi menhelyen 2013. március 28-án.

⁵³ A Human Rights Watch interjúja Erikával egy észak-kelet magyarországi menhelyen 2013. január 23-án.

⁵⁴ A Human Rights Watch interjúja Borbálával Ózdon, 2012. december 11-én.

A négy gyermekes, 28 éves Elvira esete tökéletesen példázza azt, ahogyan a rendőrség teljes mértékben semmibe veszi a családon belüli erőszak eseteiben tett feljelentéseket:

A bejáratnál álltunk, elkezdett gyanúsítani és pofozni. Megragadta a csuklómat, az ajtóhoz vonszolt és kidobott az erkélyről. Egy szekérre estem a kertben, lejött és elkezdett rugdosni. Sikerült felkelnem, kifutottam a kertbe hogy segítségért kiáltsak. Mikor megtalált, megfogta a csuklómat és visszacipelt a házba... Mikor kiérkezett a rendőrség, azt mondta, hogy semmi nem történt. A rendőrök hittek neki. Miközben ott voltak a rendőrök [a partnerem] még fenyegetőzött is. Biztos, hogy látták a rendőrök, de mégis hittek neki.⁵⁵

Egy menhelyi dolgozó arról számolt be a Human Rights Watch-nak, hogy amikor 2011-ben kihívta a rendőröket arra kérve őket, hogy lépjenek közbe, mert a szomszédját a partnere megerőszakolta és megverte, aggodalmaskodását a rendőrség elhárította:

Ez egy annyira durva eset volt, melynek előzményeként a nőt úgy megverték, hogy a csípőcsontja is eltört. Mikor kihívtam a rendőröket—ahogy azt nekem később elmesélte—épp akkor jött ki a kórházból begipszelt lábbal, mire élettársa szétfeszítette a lábát és megerőszakolta. Mondtam a rendőröknek, hogy segélysikoltásokat hallok, de azt mondták, hogy akkor telefonáljak, ha vér folyik. Mondtam a telefonkezelőnek, hogy nem láttam mi történt, mert én a szomszéd lakásban lakom. A rendőrség azt mondta, hogy ha nem láttam az bántalmazást a lakásomból, akkor az valószínűleg nem is lehet olyan komoly.⁵⁶

Jó néhány menhely munkatársa Magyarországon arról számolt be, hogy munkájuk során ők is találkoztak hanyag rendőri hozzáállással, mely végül a családon belüli erőszak eseteinek nem megfelelő kezeléséhez vezetett. Egy budapesti menhelyi dolgozó egy olyan esetet említett, mely egy nagyon erősen megvert nőről szólt, aki egy életveszélyes, bántalmazásoktól, kábítószer-től, fegyverektől terhes környezetből menekült a menhelyre 2012 végén. A menhelyi dolgozónak hosszú heteibe telt elmagyarázni a nőnek a

---

⁵⁵ A Human Rights Watch interjúja Elvirával egy dél-kelet magyarországi menhelyen 2013. január 23-án.

⁵⁶ A Human Rights Watch interjúja Péter Zsuzsával Budapesten, 2013. február 27-én.

bántalmazó partnere elleni rendőrségi feljelentés fontosságát. Végül a nő beleegyezett. A menhelyi dolgozó az esetet a következőképpen mesélte el:

Végre elértünk a rendőrségre egy szombat reggelen, ahol találkoztunk az ügyeletes rendőrtiszttel. A meghallgatásnál jelen lehettem. A rendőr mindvégig arról győzködte a nőt, hogy ne tegyen feljelentést a férje ellen, mert az őt úgyis meg fogja találni. Végül a nő annyira megijedt, hogy nem tett feljelentést. Egy újabb hétbe telt, amíg megint beleegyezett és egy másik rendőrőrsön tettünk feljelentést.⁵⁷

Egy másik esetben, 2013 januárjában egy menhelyi dolgozó egy nőt kísért a rendőrségre bántalmazás miatti feljelentéstételre. A kihallgatás során a rendőr a nőt kezdte el hibáztatni a neki és fiának okozott bántalmazások miatt. A kihallgatás során jelenlévő menhelyi munkatárs szerint a rendőrtiszt az anyát hibáztatta a bántalmazásokért amiatt, hogy azokról nem tett korábban feljelentést.

Elégtelen Képzési Rendszer a Családon Belüli Erőszakról

A rendészeti szakközépiskolákban nyújtott alapképzések nem fordítanak kellő figyelmet a családon belüli erőszak kérdéseire és arra, hogy hogyan kellene a rendőrség mindennapi munkájában a családon belüli erőszak áldozatait kezelni.

Endes Zsolt alezredes, a budapesti Rendészeti Szakközépiskola igazgatója azt mondta a Human Rights Watch-nak, hogy a két éves alapképzés 14 órában foglalkozik a családon belüli erőszak kérdésével,⁵⁸ de nem tudott kifejezetten arra vonatkozó oktatási anyagot mutatni vagy annak tartalmát leírni. A családon belüli erőszakra vonatkozó oktatási anyag tartalmára vonatkozó kérdésre Endes úgy válaszolt, hogy “Nehéz rámutatni pontosan, hogy hol található az oktatási anyag [a családon belüli erőszakról]. Szerepjátékokat alkalmazunk. Diákjainknak több ezer oldalnyi oktatási anyagot kell elolvasniuk, a családon belüli erőszakkal nem foglalkozik kifejezetten egy fejezet, más fejezetekbe van beépítve a vonatkozó tananyag.”⁵⁹

---

⁵⁷ A Human Rights Watch interjúja Földi Júliával Budapesten, 2013. február 27-én.

⁵⁸ A Human Rights Watch interjúja Endes Zsolt alezredessel a budapesti Rendészeti Szakközépiskolában 2012. december 4-én.

⁵⁹ Ibid.

Endes azt is elmondta a Human Rights Watch-nak, hogy a rendészeti szakközépiskola tanárai a családon belüli erőszakra vonatkozó kifejezett tudással nem rendelkeznek, sokkal inkább általános háttértudással.⁶⁰ A szakközépiskola tanárainak számára az sem követelmény, hogy az ORFK Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Osztálya által alkalmasszerűen szervezett műhelyoktatásokon részt vegyenek. A szakközépiskolai tanulmányaik végére a rendőrtisztek semmilyen vagy nagyon csekély felvilágosítást kapnak arra vonatkozóan, hogy a családon belüli erőszak eseteire hogyan reagáljanak. Semmilyen olyan képzés nincs, mely az családon belüli erőszakkal vagy az ideiglenes távoltartó ORFK utasításokkal foglalkozna.

Az ORFK Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Osztálya szerint az egyetlen, családon belüli erőszakkal foglalkozó állami támogatású nemzeti képzési program egy az Európai Bizottság által támogatott egy éves projekt keretében valósult meg 2010-ben, mely körülbelül 1,000 rendőrtiszt képzését célozta a családon belüli erőszak tárgyában, valamint útmutatót bocsátott ki a jogi és elméleti keretek vonatkozásában. A projekt keretében a rendőrségi állomány képzését a NANE nevű női szervezet tartotta. A projekt 30 százalékaiban kormánytámogatással jött létre, még az előző kormány alatt lett elfogadva és a mostani kormány által megvalósítva. Az ORFK szerint helyi képzések alkalmasszerűen a helyi rendőri vezetőség szervezésében és a helyi rendőrsők költségvetéséből is létrejönnek.⁶¹

Hatástalanul Használt Ideiglenes Távoltartó Határozatok

A Human Rights Watch kutatási eredménye rámutat arra, hogy a rendőrség nem tudja hatásosan alkalmazni az ideiglenes megelőző távoltartási határozatokat. A jog egyértelműen felhatalmazza a rendőrséget arra, hogy még az áldozat külön kérése hiányában is, védelmi célokra távoltartási határozatot hozzon abban az esetben, ha a rendőr a helyszínre érkezését követően úgy véli, hogy fennáll a családon belüli erőszak veszélye. Ugyanakkor, a jogszabállyal össze nem egyeztethető módon, ahogy arról a Human Rights Watch-ot az ORFK is tájékoztatta, a rendőrség határozathozatalához az erőszakoskodás bizonyos jeleire is szükség van.⁶²

---

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ A Human Rights Watch interjúja az ORFK Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Osztályának munkatársával 2012. december 4-én.

⁶² A Human Rights Watch interjúja Monostoriné Vass Anikó alezredessel az ORFK Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Osztályának alezredesével 2012. december 4-én.

Ahogy azt a fentiekben jeleztük, a Human Rights Watch csak egy olyan esetet dokumentált, melyben az áldozat külön kérése nélkül is a rendőrség ideiglenes megelőző távoltartó határozatot hozott. Ebben a bizonyos esetben azonban az áldozat és a rendőr ismerték egymást. Minden más esetben a határozatokat csak akkor hozták meg, ha azt az áldozat külön kérte. Számos nő számolt be arról, hogy nem is kaptak a 2009-es távoltartási határozatról szóló törvény által biztosított ideiglenes megelőző távoltartó határozat lehetőségéről felvilágosítást.

2010-ben a rendőrség 1,463 darab, 72 órára szóló ideiglenes megelőző távoltartó határozatot hozott.⁶³ Ez a szám 2011-ben lecsökkent 1,192-re.⁶⁴ 2012-ben aztán ugyanez a szám rekord mélységet ért el 424 határozattal.⁶⁵ Mindezidáig homályos a határozatok számában bekövetkezett visszaesés oka és a Belügyminisztérium sem tudott a Human Rights Watch érdeklődésére magyarázattal szolgálni.

Németh Ágnes, az ORFK Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Osztályának vezetője elmondta a Human Rights Watch-nak, hogy a 2009-es távoltartási határozatokról szóló törvény nem feltétlenül egyértelmű és még mindig széleskörű mérlegelési lehetőséget biztosít a rendőrök számára.⁶⁶ “A törvény ebben a kérdésben nagyon homályos,” mondta. “Valójában az egyes rendőr helyzetítéletére hagyatkozik. Az ORFK utasítások nem elég konkrétak arra vonatkozóan, hogy a rendőrség hogyan kezelje a távoltartó határozatok meghozatalának kérdését.”

Az ORFK, a Legfőbb Ügyészség, szociális szolgáltatások nyújtói és nőszervezetek mind hangsúlyozták, hogy a rendőrök gyakran vonakodnak az ideiglenes megelőző távoltartó határozat meghozatalától, kivéve, ha azt az áldozat külön nem kéri és bántalmazás nem történt.⁶⁷ A rendőr inkább felteszi a nőnek a kérdést, hogy akar-e távoltartó határozatot bántalmazója ellen. Tanúvallomások azt támasztják alá, hogy ez a kérdés általában a bántalmazó jelenlétében hangzik el. Ez ellenben valódi problémát jelent, mert az

---

⁶³ Belügyminisztériumtól 2012. november 29-én kapott email, iktatva a Human Rights Watch-nál.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Belügyminisztériumtól 2013. július 10-én kapott email, iktatva a Human Rights Watch-nál.

⁶⁶ A Human Rights Watch interjúja Németh Ágnessel, az ORFK Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Osztályának vezetőjével, Budapest, 2012. december 1.

⁶⁷ Például a Human Rights Watch interjúja az ORFK Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Osztályán, Budapesten, 2012. december 1-én; a Human Rights Watch interjúja a Legfőbb Ügyészségen, Budapesten, 2013. január 21-én.

áldozatok a bántalmazó jelenlétében túlságosan félnek ahhoz, hogy távoltartó határozat meghozatalát kérjék.

Egy nő a következőképpen mondta el a Human Rights Watch-nak saját tapasztalatát egy hasonló helyzetben:

Miután a férjem megütött, kijött a rendőrség. Mindkettőnket megkérdeztek, hogy mi történt és a férjem mellettem állt mikor a rendőr megkérdezte, hogy fel akarom-e jelenteni és hogy akarok-e távoltartó határozatot ellene. Túlságosan féltem ahhoz, hogy igent mondjak, mert tudom, hogy csak egy pár napra jó [a határozat], és mikor visszajön, még jobban megver.⁶⁸

Németh Ágnes szerint a rendőrségi gyakorlat az országon belüli földrajzi elhelyezkedéstől is függ:

Azt látjuk, hogy például Borsod megyében (Észak- Kelet Magyarország) bizonyos körülmények fennállta esetén a rendőrségnek elég az erőszak bekövetkeztének veszélye is ahhoz, hogy hivatalból határozatot hozzon. Ugyanakkor Budapest néhány kerületében a rendőrség valóban csak akkor avatkozik közbe, ha már vér folyik...⁶⁹

Annak ellenére, hogy a törvény nem kívánja meg az erőszak meglétét, egy közép-magyarországi menhely munkatársainak tapasztalata alapján a rendőrség nem hoz ideiglenes megelőző távoltartó határozatot, hacsak erőszak nem lép fel.⁷⁰

A fentiekben bemutatott és hosszú éveken át bántalmazott Livia azt mesélte a Human Rights Watch-nak, hogy megelőző jelleggel a rendőrséget több alkalommal is hívta. Az ő esete iskolapéldája annak, amikor a rendőrségnek ideiglenes távoltartó határozatot kellene hoznia. Mégis, az egyszer sem történt meg:

---

⁶⁸ A Human Rights Watch interjúja Marikával Észak- Kelet Magyarországon 2013. március 25-én.

⁶⁹ A Human Rights Watch interjúja Németh Ágnessel, az ORFK Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Osztályának vezetőjével, Budapesten, 2012. december 4-én

⁷⁰ A Human Rights Watch interjúja Bíró Dániellel, egy kelet-magyarországi menhely vezető-helyettesével 2013. január 14-én.

Az utóbbi négy évben sokszor hívtam a rendőrséget, hogy megkérjem őket, hogy tegyenek valamit, mert mikor mentem hazafele a férjem telefonált és megfenyegetett. Mindig azt mondták, hogy nem tehetnek semmit addig, amíg vér nem folyik.⁷¹

Andrea egy 42 éves háromgyermekes anya. Elmondása szerint tizenkét évet töltött egy erőszakkal teli kapcsolatban és másik öt évet az állandó félelemben, bujdokolva korábbi partnerétől, aki azóta is követi és zaklatja. Azt mondta, hogy többször próbált távoltartó határozatot kérni korábbi partnere ellen, de a rendőrség azt válaszolta, hogy a követés és zaklatás nem minősül erőszaknak és csak erőszakra utaló tények fennállta esetén hoznak határozatot.⁷²

Andrea és egy másik, a Human Rights Watch által meginterjúvált nő megkérdőjelezte a távoltartó határozat hatékonyságát még abban az esetben is, ha a rendőrség azt meghozza. Az észak-magyarországi, és a Human Rights Watch által egy menhelyen meginterjúvált 35 éves Erika szerint:

“Azt mondta a rendőrség, hogy csak 24 órára tudják bevinni a rendőrségre és azután szabadon bocsájtják. Mire jó az nekem? Csak visszajön és össze-vissza ver megint.”⁷³

2011-ben Andreának végül sikerült egy távoltartó határozatot eszközölnie a volt férje ellen, melyet a bíróság aztán 30 napra rendelt el:

Persze, megkaphatom legfeljebb 30 napra, de míg [a férjem] nem jöhetett be a házba, nyugodtam meg tudott várni a ház előtt vagy bárhol máshol, ahol tudta, hogy járok. Nem korlátozta semmi abban, hogy kövessen, amit meg is tett, és állandóan fenyegető üzeneteket írt nekem és zaklatta a szüleimet. A rendőrség nem ellenőrzi ezeket a határozatokat és őszintén szólva ez az egész túl sok nyűg, és csak nagyon keveset lehet rajta nyerni.⁷⁴

---

⁷¹ A Human Rights Watch interjúja Líviával egy észak-nyugat magyarországi menhelyen 2013. február 21-én.

⁷² A Human Rights Watch interjúja P. Andreával Budapesten, 2012. december 10-én.

⁷³ A Human Rights Watch interjúja Erikával egy budapesti menhelyen, 2013. január 24-én.

⁷⁴ A Human Rights Watch interjúja P. Andreával Budapesten, 2012. december 10-én.

Menhelyek dolgozói ráadásul tanúvallomásukban alátámasztották az ideiglenes védelmet nyújtó határozat megszerzéséhez fűződő nehézségeket abban az esetben is, amikor a nők már a menhelyen tartózkodnak. Elmondásuk szerint több olyan eset is volt, amikor menhelyi dolgozók és áldozatok távoltartó határozatot próbáltak szerezni, de a rendőrség azt mondta, hogy mivel a nő nem tartózkodik az otthonában, határozatot nem tudnak hozni a védelmében. A menhelyek alkalmazottai szerint jó néhány esetben a menhelyen lévő zaklatott és fenyegetett nők távoltartó határozatot csak akkor tudtak szerezni, mikor már hazaköltöztek.⁷⁵

A rendőrség nem ellenőrzi az ideiglenes védelmi határozatok végrehajtását, az teljes mértékben az áldozatokra hárul, akiknek a rendőrség felé jelezniük kell, ha bántalmazóik nem teljesítik a határozatban foglaltakat. Egy rendőr így magyarázta el a probléma lényegét a Human Rights Watch-nak:

Hetvenkét óra annyira rövid idő, hogy [a rendőrtiszt] aki a határozatot hozta nem is biztos, hogy szolgálatban van. Mi [a rendőrség] csak akkor szerzünk arról tudomást, hogy a határozatot nem teljesítették, ha az áldozat maga felhív [minket].⁷⁶

Egy Eset Az Emberi Jogok Európai Bíróságának Gyakorlatából⁷⁷

2012-ben az Emberi Jogok Európai Bírósága döntésében elmarasztalta Magyarországot egy olyan ügyben, melynek kapcsán egy magyar nő, Kalucza Matild, arra kényszerült, hogy lakásában továbbra is együtt éljen erőszakos volt élettársával, mert nem született meg a vonatkozó ítélet dacára annak, hogy bántalmazás miatt volt élettársa ellen büntetőeljárás volt folyamatban. A bírósági döntés a családon belüli erőszak kezelése kapcsán aláhúzza a 2009.évi távoltartásról szóló törvény hiányosságait, valamint a rendőrség és a bíróság által elkövetett hibákat.

A bírósági ítélet szerint 2005 októbere és 2010 augusztusa között 13 orvosi vélemény született,

⁷⁵ A Human Rights Watch interjúja Proszonyák Ida menhelyvezetővel és Bíró Dániel menhelyvezető-helyettessel egy kelet-magyarországi menhelyen, 2013. január 21-én.

⁷⁶ A Human Rights Watch interjúja Monostoriné Vass Anikó, az ORFK Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Osztályának alezredesével 2012. december 1-én.

⁷⁷ Emberi Jogok Európai Bírósága, *Kalucza v. Hungary*, 2012. április 24-iki ítélet; ügyszám: 57693/10, elérhető: www.echr.coe.int.

mely Kulucz Matild nyolc és tíz napon belül gyógyuló, fej, arc, mellkas és nyaksérüléseit rögzítette. Kalucz Matild két alkalommal is kérvényezte a távoltartó határozat kibocsátását volt élettársa ellen. Az első kérelmének 2010 januárjában a magyar bíróságok nem adtak helyt azzal az indoklással, hogy mindkét fél felelős volt a kapcsolat megromlásáért. Második kérelmét ugyanezen okból kifolyólag utasította el a bíróság.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságát megdöbbenette, hogy a hatóságoknak több mint másfél évre volt szükségük ahhoz, hogy a távoltartási kérelmet elbírálják és megállapította, hogy Kalucz Matildnak az első meghallgatáson való meg nem jelenése nem indokolhatta az ésszerűtlenül hosszúra nyúlt eljárást. Emberi Jogok Európai Bírósága megállapította, hogy “a távoltartó határozat kibocsátásának értelme az, hogy azonnali, vagy legalábbis gyors védelmet nyújtson az erőszak áldozatai számára. Abban az esetben is, amikor a kérelmet elutasítják, a döntést késedelem nélkül meg kell hozni. A problémát tovább súlyosbítja az a tény, hogy az ilyen és hasonló döntések meghozatalára nincsenek megállapítva jogi határidők.”⁷⁸

Bírálva a hazai bíróságok kudarcát a távoltartó határozat meghozatala iránti kérelem elutasításának elégséges indokolására vonatkozóan, az Európai Emberi Jogi Bíróság megállapította, hogy ha egy távoltartó határozatot “nem lehet elrendelni kölcsönös bántalmazások esetén, akkor az áldozatnak járó hatékony védelem nyújtásának célja komoly veszélyben forog. Az sem zárható ki, hogy az áldozat ilyen esetben a jogos önvédelem lehetőségéhez fordul.”⁷⁹

Az Európai Emberi Jogi Bíróság arra is rámutatott, hogy Kalucz Matild esete azzal is súlyosbodott, hogy nem tudta igénybe venni a 2009.évi távoltartásról szóló törvény által nyújtott védelmet, mert ugyan a bántalmazója a volt férje volt, élettársakként nem voltak hivatalosan bejelentve.

Az Európai Emberi Jogi Bírósága megállapította, hogy Kalucz Matild tehetetlensége ate tekintetben, hogy otthonától távol tartsa bántalmazóját azt jelenti, hogy az állam azon kötelezettségének nem tett eleget, melynek értelmében biztosítania kell az állam polgárai számára a személyes és családi élet védelmét.

---

⁷⁸ Ibid., 64. bekezdés

⁷⁹ Ibid., 65. bekezdés

Az Igazságszolgáltatási Rendszer Akadályai

A Human Rights Watch úgy találta, hogy a távoltartó határozatok elrendelése terén a bíróságok sem nyújtanak megfelelő védelmet a családon belüli erőszak áldozatai számára.

Olyan eseteket is dokumentáltunk, melyekben a bíróság egyenesen elmulasztott igazságot szolgáltatni nők ellen elkövetett bántalmazásért, beleértve súlyos bántalmazásoknak könnyű testi sértésként való minősítését; a büntetőeljárás áldozat általi megindításának megkövetelését; a tanúknak nyújtott nem megfelelő védelmet; valamint az ügy tárgyalásának az áldozat tartózkodási helyétől távol eső helyen való kitűzését, mely nagyon megnehezítette az áldozat részvételét.

Bíróságok és Távoltartó Határozatok

Az ideiglenes megelőző távoltartó határozatokat a bíróságok 72 órán belül tarthatják fenn és legfeljebb 30 napig hosszabbíthatják meg. A 2009. évi távoltartásról szóló törvény nem írja elő az erőszak meglétének követelményét a bírósági határozat meghozatalához, ahhoz elégséges a közvetlen veszély fennálltának fenyegető volta. Nemperes eljárásbeli határozatként a büntetőeljárásban használt bizonyítóerővel bíró bizonyíték sem szükséges. Galajda Ágnes, az Országos Bírósági Hivatal egy bírója szerint a határozat meghozatalához elégséges a családon belüli erőszakot valószínűsíteni.⁸⁰ A törvény továbbá nem írja elő a határozat meghozatalához a bántalmazó személyes megjelenését sem. Mégis, a Human Rights Watch tapasztalata szerint, a bíróságok eljárásuk során sokkal magasabb elvárásokat támasztanak.

Női szervezetek arról számoltak be a Human Rights Watch-nak, hogy a bírák az ideiglenes megelőző távoltartó határozatok fenntartása kapcsán félreértik a szükséges bizonyítékok kérdését. A helyi női szervezet, a NANE vezetője, Dr. Wirth Judit szerint a bírák “azt hiszik, hogy büntetőügyben járnak el, holott csak a rendőrségi iratokat kellene megvizsgálniuk és eldönteniük, hogy van-e elégséges bizonyíték egy távoltartó határozat kibocsátásához.”⁸¹

A 2009.évi távoltartásról szóló törvény szerint nem akadály a döntés meghozatalának az, ha a bántalmazó nem jelenik meg személyesen a meghallgatáson.⁸² Mégis női szervezetek

---

⁸⁰ A Human Rights Watch interjúja Galajda Ágnessel, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 2013. január 22.

⁸¹ A Human Rights Watch interjúja Dr. Wirth Judittal, Budapest, 2012. július 6.

⁸² 2009. évi távoltartásról szóló törvény, 15. § (3).

arról számoltak be a Human Rights Watch-nak, hogy bírák néha elutasítanak olyan eseteket is, ahol a bántalmazó nem jelenik meg személyesen az ideiglenes megelőző távoltartó határozat felülvizsgálata ügyében tartott meghallgatáson.

Dr. Sprontz Júlia, a Patent nevű helyi női szervezet vezetője szerint “Két hónappal ezelőtt volt egy esetünk, melyben egy ideiglenes megelőző távoltartó határozatot kértünk egy ügyfelünk számára. A bírósági felülvizsgálatkor az ügyfelünkkel elmentünk a meghallgatásra, de a bíró elutasította az ügyet azért, mert a bántalmazó nem jelent meg személyesen.”⁸³

Dr. Sprontz szerint a bíró azzal indokolta döntését, hogy a polgári eljárásjog nem nyújt döntéshozatali lehetőséget a bíróságoknak abban az esetben, ha nincs jelen mindkét fél még akkor sem, ha a jogszabály szerint a távoltartó határozatok esete ez alól kivételt képez.⁸⁴ Dr. Sprontz hozzátette, “Tapasztalatunk szerint, melyet a budapesti kerületi bíróságoktól szerzett információink is megerősítenek, ez az álláspont a bíróságok általános gyakorlatát tükrözi.”⁸⁵ A budapesti családjogi bíró, Szepesházi Péter szerint ez a megközelítés a jogszabály félreértelmezése:

Valóban vannak bizonyos rendelkezések a polgári perrendtartásról szóló törvényben [a 126. és 135. paragrafusok], melyek arra vonatkoznak, hogy a meghallgatást el kell halasztani arra az esetre, ha egyik fél sem jelenik meg. Mivel azonban ebben az esetben a távoltartásról szóló törvény a *lex specialis* [a különös törvény elsőbbséget élvez az általános törvény felett] az egyetlen követelmény, melynek a bíróságok eleget kell tenniük az, hogy a feleket a meghallgatásra megidézzék a 2009. évi távoltartásról szóló törvény 15.§-ának megfelelően.⁸⁶

Olyan esetekben is problémák merülnek fel, amikor a bíróság megállapítja az ideiglenes megelőző távoltartó határozatban foglalt idő tartalmát. A 2009. évi távoltartásról szóló törvény nem ad iránymutatást arra vonatkozóan, hogy a kérdéses időtartamot a bíróságok milyen feltételrendszer alapján állapítsák meg. Egy büntetőjogi bíró, aki polgári jogi

---

⁸³ A Human Rights Watch interjúja Dr. Sprontz Júliával, Budapest, 2013. július 1.

⁸⁴ A Polgári Perrendtartásról szóló, 1952. évi III. törvény, 126. és 135. §§

⁸⁵ A Human Rights Watch interjúja Dr. Sprontz Júliával, Budapest, 2013. július 1.

⁸⁶ Email levélváltás Szepesházi Péter bíróval, 2013. augusztus 9.

távoltartó határozatokkal is foglalkozik a hétvégi ügyeletben elmondta a Human Rights Watch-nak, hogy ő mindig a lehető leghosszabb időtartamra hozza meg a határozatot.⁸⁷

Ugyanakkor a Magyarország nyugati felén fekvő Székesfehérvárról egy polgári jogi bíró úgy nyilatkozott, hogy ő döntését a bántalmazóval kapcsolatos tapasztalataira alapozva hozza meg: “Ez egy kisváros ahol mindenki ismer mindenkit. Sokszor ismerem személyesen a bántalmazót és a határozatban foglalt időtartamot erre való tekintettel állapítom meg.”⁸⁸

Az Országos Bírósági Hivatal – a bíróságok igazgatásáért felelős szervezet – egyik bírója, Galajda Ágnes elmondta, hogy a bántalmazás jellege is befolyásoló tényező: “A bírák hajlamosak rövidebb időtartam megállapítására, ha szóbeli sértegetésekről, vagy ha kiabálásokról van szó, és hosszabb időtartam mellett döntenek fizikai erőszak esetén.”⁸⁹

Szepesházi Péter családjogi bíró kifejtette a Human Rights Watch-nak, hogy a probléma részét képezi az is, hogy a bírókat nem képezik és nincsenek családon belüli erőszakra specializált bírók:

Tapasztalatom szerint az általános bírói gyakorlat azt mutatja, hogy a szóbeli és pszichológiai erőszak esetén a bíróságok nem tartják fent a korábbi határozatot, vagy nem hoznak új határozatot és bíró kollégáim között az is elég elterjedt, hogy a nőket a távoltartó határozatokkal való visszaéléssel gyanúsítják. Sok esetben a bírák ráadásul megpróbálják az érintett nőket lebeszélni ennek az eszköznek az igénybevételéről.⁹⁰

A Családon Belüli Erőszak Ügyészi Szakban Felmerülő Hiányosságai

Kutatásunk hiányosságokat állapított meg a családon belüli erőszak ügyészi szakban való kezelésével kapcsolatban is. A családon belüli erőszak miatti feljelentésekre adott hanyag és elutasító rendőri válaszok, valamint az ügyészek orvosi véleményekre alapozott, vádemelést eldöntő álláspontjának súlya együtt egy alacsony vádemelési arányt

---

⁸⁷ A Human Rights Watch interjúja egy nevét elhallgató bíróval, Budapest, 2012. november 29.

⁸⁸ A Human Rights Watch interjúja Malkovits Judittal, Budapest, 2012. november 29.

⁸⁹ A Human Rights Watch interjúja Galajda Ágnes bírónővel, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 2013. január 22.

⁹⁰ A Human Rights Watch interjúja Szepesházi Péter családjogi bíróval, Budapest, 2012. december 1.

eredményezett. Túl korai még az új családon belüli erőszakról szóló büntetőjogi tényállás hatásának elemzése.

Mivel 2013. július 1-ig a családon belüli erőszak nem volt különálló büntetőjogi tényállás, nincsenek arra nézve statisztikai adatok, hogy hány családon belüli erőszak esete jutott el vádemelésig a régi Büntető Törvénykönyv hatálya alatt.

A Legfőbb Ügyészség munkatársai a Human Rights Watch-nak jelezték, hogy az új Büntető Törvénykönyvben szereplő családon belüli erőszakról szóló különálló jogszabályi tényállás meg fogja könnyíteni a statisztikai adatok gyűjtését és a vonatkozó tendenciák nyomon követését.⁹¹

2013. július 1-ét megelőzően a családon belüli erőszak eseteire a Büntető Törvénykönyv testi sértésről szóló 170.§-a (az új Büntető Törvénykönyv 164.§-a) vonatkozott. A fentiekben bemutatottak alapján, a 170.§ szerint minden olyan sérülés, mely nyolc napon belül gyógyul könnyű testi sértésnek minősül és a büntetőeljárás megindításához az áldozat magánindítványa szükséges. Abban az esetben, amikor a sérülés gyógyulási ideje meghaladja a nyolc napot, az eset súlyos testi sértésnek minősül, közvádassá válik és az ügyész indítványára indul a büntetőeljárás. Annak ellenére, hogy az orvosi vélemény nem döntő erejű az eset minősítésében, a gyakorlat azt mutatja, hogy a rendőrség és az ügyészség valójában az orvosi véleményben foglaltakra támaszkodik az eset könnyű vagy súlyos testi sértésnek való minősítése során.

Az Országos Gyermekegészségügyi Intézet vezetője, Dr. Erős Erika szerint a gyakorlatban a sérülések súlyosságuk alapján való orvosi minősítése meglehetősen önkényes. “Egy orvos tudja, hogy egy csonttörés gyógyulási ideje körülbelül 6 hét, ezért a csonttöréses esetek mindig nyolc napon túl gyógyulóként vannak minősítve. Vagy például amikor egy seb 2-3 milliméternél mélyebb, anatómiai szempontból az is nyolc napon túl gyógyul, ugyanakkor az arc zúzódásai gyorsabban gyógyulnak. Végülis az orvoson és a tapasztalatán múlik a vélemény.”⁹²

---

⁹¹ A Human Rights Watch interjúja a Legfőbb Ügyészség munkatársaival, Budapest, 2013. január 22.

⁹² A Human Rights Watch interjúja Dr. Erős Erikával az Országos Gyermekegészségügyi Intézet vezetőjével, Budapest, 2013. augusztus 29.

Női szervezetek, jogászok, és oktatásban tevékenykedők egyetértenek abban, hogy az orvosok hajlamosak minden, csonttörést nélkülöző esetet könnyű testi sértésnek minősíteni, áthárítva ezzel az ügyésről az áldozatra a büntetőeljárás megindításának felelősségét.⁹³ Ezt a megállapítást a Human Rights Watch által rögzített számos eset is alátámasztja.

A Human Rights Watch egy menhelyi dolgozótól egy olyan nőről is tudomást szerzett, akit csecsemőt a karjaiban tartva vertek hátba egy fejsze nyelével. A menhelyre való érkezését megelőzően a nő feljelentést tett a rendőrségen, ahol azt mondták neki, hogy szerezzen egy orvosi véleményt a sérüléseiről. Az orvosi vélemény csonttörés hiányában a sérüléseket könnyű testi sértésként minősítette.

Amikor az áldozat a menhelyre érkezett, a menhely munkatársai fényképeket készítettek sérüléseiről és elküldték azokat a rendőrségnek és az ügyészségnek. A fényképeken látható sérülések alapján büntetőeljárás indult. Végül a könnyű testi sértést emberölési kísérlettel minősítették át azért, mert a nő kezében a támadás idején egy csecsemő volt.⁹⁴ A csecsemő miatti átminősítés ellenére is az eset jó példa arra, hogy a rendőrség a nyomozás megindítása során hajlamos elsődlegesen az orvosi véleményre támaszkodni és vonakodni a nyomozás megindításától egyéb körülmények figyelembevételével.

A Human Rights Watch egy olyan 2011-ben megtörtént esetről is értesült, mely során a nőt elsőként megvizsgáló orvos egészen komoly sérüléseket is könnyű testi sértésként minősített.⁹⁵ A nő a menhelyre egy vastag kábeldarabbal brutálisan összeverve érkezett. A menhely munkatársai fényképeket készítettek a sebekről és felhívták a rendőrséget, hogy a bántalmazó ellen feljelentést tegyenek. A Human Rights Watch kutatói is megnézték a nő sérüléseiről készült képeket, melyek sötét zúzódásokat ábrázoltak a háta alsó részén és a combja hátsó részén, valamint a fejére mért súlyos kábelcsapásoknak megfelelő zúzódásokat a szeme körül.⁹⁶

---

⁹³ A Human Rights Watch interjúja Dr. Wirth Judittal, a NANE és Dr. Sprontz Júlia, a Patent nevű női szervezetek vezetőivel, Budapest, 2013. június 10. és július 1.

⁹⁴ A Human Rights Watch interjúja Proszonyák Ida, menhelyvezetővel és Bíró Dániel menhelyvezető-helyettessel egy kelet-magyarországi menhelyen, 2013. január 21-én. Fényképek és orvosi vélemény a Human Rights Watch által iktatva.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ A Human Rights Watch interjúja Proszonyák Ida, menhelyvezetővel és Bíró Dániel menhelyvezető-helyettessel egy kelet-magyarországi menhelyen, 2013. január 21-én. Fényképek és orvosi vélemény a Human Rights Watch által iktatva.

Sem a bírák, sem pedig az ügyészek nem vesznek automatikusan részt egy, a családon belüli erőszak jelenéségét és dinamikáját, valamint a családon belüli erőszak kezelését bemutató képzésen.⁹⁷ A Legfőbb Ügyészség munkatársa arról tájékoztatta a Human Rights Watch-ot, hogy alkalomadtán (a képzések gyakoriságának megnevezése nélkül) szerveznek ilyen jellegű képzéseket az ügyészeknek, de azok leginkább a gyermekvédelemmel függenek össze és fakultatív jellegűek.⁹⁸

Ezzel összefüggésben Galajda Ágnes arról tájékoztatta a Human Rights Watch-ot, hogy az Országos Bírósági Hivatal olyan stratégiai projekteken dolgozik, melyek különös figyelmet fordítanak a mediációra, a családon belüli erőszakra, a tanukkal való kapcsolattartásra, és arra, hogy hogyan kell az áldozatokat a jogaikról felvilágosítani.⁹⁹ Ugyanakkor a Human Rights Watch arról is értesült, hogy ezek a képzések meglehetősen szórványosak—egy-két alkalomra szorítkoznak évente—és fakultatív a részvétel.

A Human Rights Watch olyan véleményekről is hallott, melyek aggodalmuknak adtak hangot a bírósági meghallgatások helyszíneivel kapcsolatban. Az eljáró bíróság illetékességét alapesetben az áldozat bejelentett lakcíme határozza meg. Ugyanakkor azok az áldozatok, akik menhelyeken keresnek védelmet átmenetileg akár 350-400 kilométer távolságban is tartózkodhatnak hivatalosan bejelentett lakcímüktől. A bírósági meghallgatásokra való utazás és visszautazás, valamint az igénybevett szállás időbe és pénzbe kerül.¹⁰⁰ A családon belüli erőszak áldozatait a jogi lépések megtételétől visszatarthatja a rendelkezésükre álló anyagi források hiánya is.

Az Egészségügyi, Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálatok Szerepe

Gyermekbántalmazás gyanúja esetén a jogszabály a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok dolgozói számára kötelezővé teszi az eset kivizsgálását, vagy a védőnők esetében a gyermekbántalmazás jeleinek a gyermekjóléti szolgálatokhoz való bejelentését.¹⁰¹

---

⁹⁷ A Human Rights Watch interjúja az ORFK Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Osztályának vezetőjével, Budapest, 2012. december 4-én, a Legfőbb Ügyészség munkatársával, Budapest, 2013. január 22-én és az Országos Bírósági Hivatal munkatársával, Budapest, 2013. január 22-én.

⁹⁸ A Human Rights Watch interjúja Hajdú Magdolnával a Legfőbb Ügyészségről, Budapest, 2013. január 22.

⁹⁹ A Human Rights Watch interjúja Galajda Ágnessel az Országos Bírósági Hivatalból, Budapest, 2013. január 22.

¹⁰⁰ A Human Rights Watch interjúja Proszonyák Ida menhelyvezetővel, és Bíró Dániellel, menhelyvezető-helyettesével, egy kelet-magyarországi menhelyen 2013. január 21-én.

¹⁰¹ A Human Rights Watch interjúja Csordás Ágnessel, a Magyar Védőnők Egyesületének Elnökével, Budapest, 2013. január 25.

Az orvosok további kiegészítő kötelezettsége az általános személy elleni erőszak eseteként megvalósított bántalmazás, beleértve a családon belüli erőszak eseteinek feljelentése, tekintettel arra, hogy ezek az esetek közvádas bűncselekményeket valósíthatnak meg.¹⁰² A Magyar Orvosi Kamara munkatársa elmondta a Human Rights Watch-nak, hogy a feljelentési kötelezettség csak olyan esetekre vonatkozik, amikor az orvos úgy véli, hogy a sérülésekből való felgyógyulás nyolc napnál hosszabb időt vesz igénybe.¹⁰³ Ahogy azt a fentiekben is kifejtettük, míg az egészségügyi ellátásban dolgozók fontos szerepet töltenek be a családon belüli erőszak eseteinek felderítése és kezelése terén, az Egészségügyi Világszervezet (WHO) azt ajánlja, hogy a családon belüli erőszak eseteiben a jogszabályok ne rendeljenek az egészségügyi ellátókra vonatkozóan feljelentési kötelezettséget, mert az elbátortalaníthatja a családon belüli erőszak elszenvetőit az eset másokkal való megosztásától, veszélybe sodorhatja az orvos titoktartási kötelezettségét, összeférhetetlen a nő autonómiájával és a bosszúállás veszélyét növeli. Az egészségügyi ellátásban dolgozók a családon belüli erőszakra inkább információt kellene inkább gyűjtsenek, megfelelően érzékeny ellátást nyújtsanak, részletesen dokumentálják a sérüléseket és a bántalmazásokat szenvedők által a bántalmazásokról elmondottakat, biztonsági lehetőségekről, intézkedésekről és forrásokról kellene felvilágosítást nyújtsanak, meg kellene erősítsék az áldozatokat a titok megtartásában és a bántalmazást megelőző véleményét kellene kérjék arra vonatkozóan, hogy szeretnék-e az egészségügyi dolgozótól, hogy jelentse az ügyet a hatóságoknak.¹⁰⁴

Magyarországon azt találtuk, hogy az egészségügyi szolgáltatók elmulasztottak a családon belüli erőszak felől kérdezni, részletesen dokumentálni a sérüléseket, vagy épp feljelentést tenni azokban az esetekben, amikor erre őket a nők kifejezetten megkérték.

A Human Rights Watch kutatása azt állapította meg, hogy az egészségügyben dolgozók általában véve nem biztosítanak megfelelő ellátást a családon belüli erőszak túlélőinek, különösen nem kérdeztek a sérülések keletkezéséről, nem dokumentálták az egészségügyi iratokban az áldozat állításait a támadásokról vagy az elkövetőkről és nem tájékoztatták az áldozatokat az egyéb jellegű segítségnyújtás lehetőségeiről.

---

¹⁰² 1997. évi XLVII. törvény az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről, 24. § (1) és (4).

¹⁰³ A Magyar Orvosi Kamara munkatársától 2013. szeptember 25-én kapott email.

¹⁰⁴ Egészségügyi Világszervezet: *“Responding to intimate partner violence and sexual violence against women: WHO clinical and policy guidelines,”* 2013, 6. fejezet, http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85240/1/9789241548595_eng.pdf (látogatva 2013. szeptember 27-én).

A Human Rights Watch pár olyan esetet is dokumentált, melyben az orvosi segítségért folyamodó, családon belüli erőszakot elszenvedő nőket az orvosok nem kérdeztek arról, hogy sérüléseiket hogyan szerezték.

Júlia, a 34 éves egy gyermekes anya négyhetes terhes volt, amikor az első verését elszenvedte:

A férjem az udvarra vitt és a fejemet kezdte el ököllel verni a szomszédok előtt. Senki nem avatkozott közbe. Aztán a földön hagyott véresen. Elmentem a kórházba kezelésért, de az orvos nem kérdezett arról, hogy hogyan szereztem a sebeimet, csak felírta a sérüléseket. Egyáltalán nem érdekelte.¹⁰⁵

Egy másik nő, Erzsébet elmesélte, hogy bántalmazást jelentett be ugyan, de az orvos nem nyújtott segítséget. Erzsébet elmondta a Human Rights Watch-nak, hogy a férje úgy nekivágta a falnak, hogy két lábujja eltörött, s miután ököllel arcba verte, az orra is elkezdett vérezni. Amikor Erzsébet még sokkos állapotban és zúzódásokkal teli aznap éjjel később a kórházba ment kezelésért, azt mondták neki, hogy ne hisztizzen: “Még mondtam is az orvosnak, hogy a férjem vert meg, de az egyetlen dolog, amit mondott nekem [az orvos] az volt, hogy hagyjam abba a hisztit. Nem tett feljelentést, pedig direkt megkértem rá.”¹⁰⁶

Úgy tűnik, hogy a feljelentéstételi kötelezettség kifejezetten visszatartja az egészségügyi szolgáltatást nyújtókat attól, hogy az áldozatokat sérüléseik eredetéről kérdezzék és attól, hogy a szükséges segítségnyújtási fórumokról, valamint biztonsági lehetőségekről tájékoztassák őket. Dr. Erős Erika, az Országos Gyermekegészségügyi Intézet vezetője arról tájékoztatta a Human Rights Watch-ot, hogy “Sok orvos nem is akar tudni róla [a családon belüli erőszakról], mert ha egyszer az orvos tudomást szerez róla, köteles feljelentést tennie.”¹⁰⁷

Dr. Erős szerint az orvosok félnek attól, hogy a családon belüli erőszak feljelentése aztán egy hosszú büntetőeljárást eredményez. Menhelyi dolgozók arról számoltak be a Human

---

¹⁰⁵ A Human Rights Watch interjúja Júliával, Budapest, 2013. január 17.

¹⁰⁶ A Human Rights Watch interjúja Erzsébettel, Budapest, 2012. december 12.

¹⁰⁷ A Human Rights Watch interjúja Dr. Erős Erikával, az Országos Gyermekegészségügyi Intézet vezetőjével, Budapest, 2013. augusztus 29.

Rights Watch-nak, hogy hasonló hozzáállást tapasztalnak egészségügyi dolgozók részéről. “Részben ez azért van, mert az orvosok nem akarnak egy sokszor több évig húzódó eljárás részévé válni, ami miatt aztán gyakran távoli helyekre kell utazniuk tanúvallomást tenni.”¹⁰⁸

A megfelelő képzés hiánya ugyancsak hozzájárul a problémához. A Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület (egy non-profit szervezet, mely oktatási anyagok összeállításával és képzésekkel foglalkozik családokkal és gyermekvédelemmel foglalkozó szakdolgozók részére) elnöke szerint a családon belüli erőszakról kifejezetten nincs orvosoknak és védőnőknek szervezett képzés.¹⁰⁹

Dr. Erős pedig arra is rámutatott, hogy nem létezik orvosoknak kiadott iránymutatás arra vonatkozóan, hogy hogyan kezeljék a családon belüli erőszak áldozatait.¹¹⁰ A védőnők rendelkezésére álló, a munkaköri feladataik elvégzésére vonatkozó utasítások nem adnak iránymutatást a családon belüli erőszak felismeréséhez szükséges eszközökre vagy a probléma kezelésére vonatkozóan.¹¹¹

Alkalmatlan Menhelyek

A menhelyek a családon belüli erőszak áldozatai állami védelmi rendszerének elengedhetetlen részei. Magyarországon léteznek ugyan menhelyek, de egyrészt nincs elég férőhely, másrészt nincsenek a családi erőszak áldozataira kifejezetten specializálódott menhelyek.

Az Emberi Erőforrások Minisztériumának tájékoztatása szerint az egész országban működő 14—“krízisközpontként” ismert—menhelyen összesen 122 férőhely áll rendelkezésre a családon belüli erőszak áldozatai számára,¹¹² de csupán 28 férőhely van titkosított címen. A többi férőhely nyilvános anyaoththonokban, vagy azokhoz kapcsolódó lakásokban, valamint családi átmeneti otthonokban található. A nyilvános anyaoththonokat olyan

---

¹⁰⁸ A Human Rights Watch interjúja Péter Zsuzsa és Földi Júlia menhelyi dolgozókkal, 2012. december 17.

¹⁰⁹ A Human Rights Watch interjúja Herczog Máriával a Család, Gyermek, Ifjúság Kiemelkedően Közhasznú Egyesület elnökével és az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának tagjával, Budapest, 2013. február 12-én.

¹¹⁰ A Human Rights Watch interjúja Dr. Erős Erikával, az Országos Gyermekkegészségügyi Intézet vezetőjével, Budapest, 2013. augusztus 29.

¹¹¹ Védőnői Szakfelügyeleti Iránymutatás, ÁNTSZ Országos Tisztifőorvosi Hivatal Egészségügyi Igazgatási Főosztály, OTH 568-18/210, iktatva a Human Rights Watch-nál.

¹¹² A Human Rights Watch interjúja Kisgyőri Roland főosztályvezető-helyetttel, Emberi Erőforrások Minisztériuma, Budapest, 2013. május 10.

egyedülálló anyák számára hozták létre, akiknek ideiglenes szállásra van szükségük, míg az ideiglenes családi házak családokat fogadnak be, beleértve az apát is. A Human Rights Watch vizsgálata során mindegyik intézményi formában átlag 1-2 szobát számolt 4-7 ágygal, míg a titkosított helyen lévő szálláson 7 szobát 28 férőhellyel.¹¹³

A családon belüli erőszak áldozatai számára a menhelyek 2005-ben kezdtek el működni, amikor két országgyűlési határozat eredményeképpen létrejött az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT).¹¹⁴

Az OKIT-nak van egy 24 órás telefonszolgálat, mely családon belüli erőszak áldozatait a gyermekjóléti szolgálatokon, vagy gyermek nélküli anyák esetén a családsegítő szolgálatokon keresztül az országszerte rendelkezésre álló menhelyekre küldi. A menhelyek szállást, pszichológiai és szociális támogatást nyújtanak. A 14 menhely mindegyike külön-külön 4 millió Ft (körülbelül US\$177,500) állami támogatást kap a családon belüli erőszak eseteinek kezelésére.

Túl Kevés Férőhely

Az ENSZ Kézikönyve a Nők Elleni Erőszakkal Kapcsolatos Jogalkotásról azt ajánlja, hogy minden állam biztosítson minden 10,000 lakosa után egy menhelyi férőhelyet.¹¹⁵ Hasonlóképpen, az Európa Tanács Nők Elleni Erőszak és Családon Belüli Erőszak Megelőzése és Üldözése tárgyú Egyezményének emlékeztető feljegyzése arra hívja fel a figyelmet, hogy az állam köteles biztonságos szálláslehetőséget biztosítani régióként minden 10,000 lakos után, igény szerint egy családnak járó hellyel.¹¹⁶ A 10 millió körüli lakosú Magyarország a nemzetközi elvárásoknak nem tesz eleget, és még körülbelül 1,000 férőhelyet kellene biztosítson.

---

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ 45/2003 (IV.16.) számú Országgyűlési Határozat a családon belüli erőszak megelőzésére és hatékony kezelésére irányuló nemzeti stratégia kialakításáról, és a 115/2003 (X.28) számú Országgyűlési Határozat a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról.

¹¹⁵ Az ENSZ Kézikönyve a Nők Elleni Erőszakkal kapcsolatos Jogalkotásról, 3.6.1.

<http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf> (látogatva 2013. július 17-én).

¹¹⁶ Explanatory Report, 23. cikk <http://www.conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/210.htm> (látogatva 2013. július 17-én).

Négytagú hajléktalan család szobája egy átmeneti szálláson. A családon belüli erőszak áldozatait kezelő menhelyi specialisták hiánya miatt a családon belüli erőszakot megelőzőket gyakran hajléktalan családokkal együtt helyezik el. 2013. október 9.
© 2013 Human Rights Watch

Aggasztó Biztonsági Kérdések

Egy kivételével mindegyik menhely címe nyilvános, mely veszélyezteti azoknak a nőknek a biztonságát, akik menedéket keresnek ezeken a helyeken. Ráadásul még a titkosított menhely címe is nyilvánosságra került egy bírósági eljárás során. A titkosított menhely dolgozói és más menhelyi dolgozók is arról számoltak be a Human Rights Watch-nak, hogy a mindkét félnek megküldött dokumentumokban a bíróságok rendszeresen megjelölik annak a menhelynek a címét, melyről a nő a büntetőeljárást kezdeményezte, beleértve a titkosított menhely címét, megosztva ezáltal a bántalmazóval a nő tartózkodási helyét, veszélybe sodorva magát a nőt.¹¹⁷

Ismét egy másik tényező, mely veszélybe sodorhatja az áldozatokat az a helyzet, amikor egy nő egy vagy több gyermekkel érkezik a menhelyre és a menhelyi dolgozók kötelesek a gyermekjóléti szolgálatokat értesíteni az áldozat tartózkodási helyéről.

Herczog Mária, magyarországi gyermekvédelmi szakértő szerint, azt a “félrevezető elképzelést”, hogy a gyermekjóléti szolgálatok kötelesek az apát értesíteni gyermeke vagy gyermekei holttartózkodásáról valószínűleg két törvény közötti zavar okozhatja: egyrészt a gyermekvédelmi törvény, mely a gyermek veszélyeztetésének megelőzése vagy megszüntetése érdekében előírja a hatóságok és az egyes szolgáltatások nyújtói közötti együttműködést (beleértve a gyermekjóléti szolgálatokat az és menhelyeket), másrészt a családjogi törvény, mely az apa látogatási jogáról rendelkezik.¹¹⁸

¹¹⁷ A Human Rights Watch interjúja R. Tímeával, a magyarországi Védett Ház vezetőjével, 2013. március 28.

¹¹⁸ A Human Rights Watch telefoninterjúja Herczog Máriával, 2013. augusztus 15-én

Herczog szerint a gyermekjóléti szolgálatok mindkét fél és a menhelyek munkatársai meghallgatásával egy kockázatfelmérést kellene végezzenek a megfelelő lépések megtételének meghatározása érdekében.¹¹⁹ Herczog kiemelte, hogy ilyen kockázatelemzés egészen ritkán történik meg, tekintettel arra, hogy nincsenek az ilyen típusú együttműködési formákra megfelelő szakmai iránymutatások.¹²⁰

Herczog végül hozzátette, hogy a gyermekjóléti szolgálatok esetében nincsenek felelősségre vonási mechanizmusok arra az esetekre, ha dolgozóik nem derítik fel, vagy nem jelentik fel a gyermekek sérelmére elkövetett családon belüli erőszak eseteit.¹²¹

A Gyermekek Nélküli Anyák Kirekesztése és a Menhelyeken Eltölthető Elégtelen Idő

Függetlenül attól, hogy van-e gyermekük, vagy nincs, a nők a krízisközpontokban 30 napig tartózkodhatnak, mely időtartam egy alkalommal egy további 30 nappal hosszabbítható meg, összesen 60 napra. A 60. nap letelte után a gyermekes nők további szálláslehetőséget kérhetnek nyilvános anyaoththonokban vagy családi átmeneti otthonokban. Azok ellenben, akiknek nincsen gyermekük, nem élhetnek ezzel a lehetőséggel és hajléktalan szállókra kell költözzenek, melyeket egyébként az utcán élő, főleg hosszútávra berendezkedett hajléktalanoknak alakítottak ki. A gyermektelen nők úgy is végezhetik, hogy visszatérnek bántalmazójukhoz.

Tízórai gyermekeknek egy családon belüli erőszak áldozataira specializált menhelyen Magyarországon. Az áldozatok legfeljebb 60 napig maradhatnak, utána a gyermekes nők más ideiglenes szállásokon helyezhetők el. A gyermek nélküli nők további támogatásra nem jogosultak. 2013. október 11.
© 2013 Human Rights Watch

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Ibid.

Sok, a Human Rights Watch által megkérdezett nő tekintett a menhelyekre egy átmeneti kiszakadási lehetőségként az otthoni erőszakos környezetből. A 28 éves Edit egy Budapest környéki kisvárosból azt mondta, hogy szüksége volt egy átmeneti szünetre erőszakos élettársával való életében:

Még mindig telefonkapcsolatban állok vele [az élettársával], és nagyon kedves, tényleg kedves dolgokat mond. Csak én egy kicsit kételkedő vagyok már és nem akarok megint erőszakoskodást reszkírozni. Ki kellett szakadnom [a környezetből] egy kicsit, de vissza fogok menni, ahogy letelik a menhelyen az időm.¹²²

Arra a kérdésre, hogy miért megy vissza, ha kételkedik az élettársában, Edit azt mondta, hogy a 60 nap letelte után nincs hova mennie.¹²³

A 33 éves Judit egy dél-kelet magyarországi faluból az interjúnk utáni napon kellett elhagyja a menhelyet:

Azért jöttem a menhelyre, mert már túl sok volt odahaza. 14 éve vagyunk együtt, amiben volt jó is, rossz is. Néha tényleg csúnyán beszél velem és felpofoz, de igazán csak januárban [2013] kezdett a helyzet rosszabbodni. Beszéltem vele, és azt mondta, hogy meg fog változni. Szeretem, és akkor is, ha félek, bízom benne, hogy megváltozik, úgyhogy holnap hazamegyek. Csak ennyi időre tudnak tartani [a menhelyen]. Nem maradhatok örökké.¹²⁴

---

¹²² A Human Rights Watch interjúja Edittel, Szolnok, 2013. február 21.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ A Human Rights Watch interjúja Judittal, Szolnok, 2013. március 28.

Családon belüli erőszak
áldozatainak szobája egy átmeneti
szálláson. Magyarországon a
családon belüli erőszak áldozatai
számára menhelyek csak
korlátozott ideig állnak
rendelkezésre. Hosszútávú egyéb
lehetőség hiányában a nők,
különösen a gyermek nélküliek,
gyakran választják a
bántalmazóikhoz való visszatérést.
2013. október 9.

© 2013 Human Rights Watch

IV. Magyarország Emberi Jogi Kötelezettségei

Magyarországnak egyértelmű emberi jogi kötelezettsége, hogy minden tőle telhetőt megtegyen a nők jogainak védelme, és annak érdekében, hogy a nők erőszak- és megkülönböztetés-mentes életet éljenek, beleértve a hatékony bírósági jogorvoslat biztosítását.

A Magyarország által 1980. szeptember 22-én ratifikált Egyezmény a Nőkkel Szembeni Hátrányos Megkülönböztetés Minden Formájának Felszámolásáról (CEDAW) minden állam számára előírja a megfelelő intézkedések megtételének kötelezettségét a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés megszüntetése érdekében, beleértve a magánszemélyek által elkövetett hátrányos megkülönböztetést.¹²⁵

Az egyezmény végrehajtását vizsgáló ENSZ szerv, a CEDAW Bizottság 19. számú Általános Ajánlásában úgy fogalmazott, hogy a nemi alapon történő megkülönböztetés egy olyan fajtája a hátrányos megkülönböztetésnek, mely meggátolja a nőket az őket a férfiakkal egyenlő mértékben megillető jogok és szabadságok szabad gyakorlásában és ezért ellentétes az egyezmény 1. cikkelyével.¹²⁶ A Bizottság hozzátette, hogy “az egyezmény tagjai minden tőlük telhetőt meg kell tegyenek annak érdekében, hogy megelőzzék, felderítsék, üldözzék és megbüntessék a nemi alapú erőszakoskodást” és annak elmulasztása esetén a magánszemélyek ilyen irányú cselekedeteiért is felelősségre vonhatóak.¹²⁷

2003-ban a CEDAW Bizottsághoz egy, a férje által már évek óta bántalmazott magyar kétgyermekes anyától érkezett panasz. Annak ellenére, hogy a férj ellen a nő kórházi kezelést eredményező bántalmazása miatt két, egymástól független büntetőeljárás indult, a nő menhelyi ellátáshoz nem jutott és akkor még távoltartó határozat meghozatalára sem

---

¹²⁵ Egyezmény a Nőkkel Szembeni Hátrányos Megkülönböztetés Minden Formájának Felszámolásáról (CEDAW), elfogadva 1979. december 18-án, hatályba lépett 1981. szeptember 3-án, Magyarország 1980. szeptember 22-én ratifikálta.

¹²⁶ ENSZ (CEDAW) Bizottság a Nők Elleni Erőszak Felszámolására, 19. számú Általános Ajánlás (11-dik ülés, 1992), A Nők Haladásáért Osztály, Gazdasági és Szociális Ügyek Részlege, angol nyelven elérhető:

<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm#recom19> (látogatva 2013. július 17-én).

¹²⁷ Ibid.

volt lehetőség. A nő polgári peres úton is megpróbálta megakadályozni férje hazatérését, mely lépéseit azonban a bíróságok elutasították.¹²⁸

A magyar kormány maga is “elismerte, hogy az előterjesztő által igénybevett jogorvoslati lehetőségek nem voltak alkalmasak arra, hogy azonnali védelmet nyújtsanak a volt élettárs bántalmazásaival szemben, valamint hogy a jogi és intézményi feltételeket illetően az állam egyelőre nem készült fel a családon belüli erőszak sértettjeinek a nemzetközi gyakorlatban elfogadott, összehangolt, átfogó és hatékony védelmére és támogatására.”¹²⁹

A magyar kormány ugyancsak elismerte, hogy “a családon belüli erőszak esetei nem élveznek soron kívüliséget a bírósági eljárások során.”¹³⁰

A Bizottság azt állapította meg, hogy Magyarország az előterjesztő jogai érvényesítése érdekében nem nyújtott megfelelő védelmet, és az egyezményben foglalt kötelezettségeinek nem tett eleget annak érdekében, hogy az előterjesztőt az erőszakoskodástól megvédje. A Bizottság hozzátette, hogy “a nők emberi jogait az életre és a testi és lelki épségre semmilyen egyéb jog, így a tulajdonhoz, és a magánélethez való jog sem bírálhatja felül.”¹³¹ A Bizottság utasította a magyar kormányt, hogy hozzon olyan kiterjedt intézkedéseket, melyek útján hatékony védelmet tud biztosítani a családon belüli erőszak eseteiben.¹³² Sajnálatos módon az ez idáig meghozott néhány jogi intézkedés még nem elégséges a Bizottság ajánlásainak való megfeleléshez.

---

¹²⁸ CEDAW Bizottság, *A. T. v. Hungary*, Ügyszám: 2/2003, 2005. január 26-án, a harmincketedik ülésen elfogadott vélemények.

¹²⁹ Ibid., 9.3. bekezdés

¹³⁰ Ibid., 7.3. és 9.3. bekezdések

¹³¹ Ibid., 9.3. bekezdés

¹³² A CEDAW Bizottság utasította a Magyar kormányt, hogy hozzon intézkedéseket a következő területeken:

- (a) a nők emberi jogainak tiszteletben tartása, védelme, támogatása és érvényesítése, beleértve a családon belüli erőszak összes megnyilvánulásától, egyebek mellett a megfélemlítéstől és az erőszakkal való fenyegetésektől mentes életre való jogot;
- (b) maximális jogvédelem biztosítása a családon belüli erőszak áldozatai számára azáltal, hogy valódi és komoly felelősséggel lép fel a nők elleni erőszak megelőzése és megfelelő válaszingtézkedések bevezetése érdekében;
- (c) az összes szükséges intézkedés fogantatása a családon belüli erőszak megelőzésére és hatékony kezelésére vonatkozó nemzeti stratégia haladéktalan megvalósításához és értékeléséhez;
- (d) az összes szükséges intézkedés fogantatása annak érdekében, hogy a bírák, az ügyvédek és a rendvédelmi szervek dolgozói megfelelő oktatásban részesülhessenek a Nőkkel Szembeni Diszkrimináció Összes Formájának Felszámolásáról szóló Egyezményről és az Opcionális Jegyzőkönyvről;
- (e) Magyarország 2002. augusztusi összevont negyedik és ötödik időszakos jelentését illetően a nőkkel és leányokkal szembeni erőszak vonatkozásában a Bizottság által megfogalmazott záró megjegyzések haladéktalan végrehajtása, különös tekintettel a Bizottságnak arra az ajánlására, miszerint szükség van egy olyan önálló törvény megalkotására, amely tiltja a

A CEDAW Bizottság 2013 márciusában közzétett, Magyarországra vonatkozó Záró Észrevételeiben azt ajánlotta, hogy Magyarország “módosítsa a távoltartásról szóló törvényt annak érdekében, hogy az hatékony védelmet nyújtson mindenfajta együttélési forma áldozatai számára, és hogy a távoltartási idő meghosszabbodjon.”¹³³ A Bizottság azt is előírta, hogy Magyarország “kötelező képzést kell minden jogi területen dolgozó szakembernek nyújtson a családon belüli erőszak tényállásának megfelelő alkalmazására, valamint a rendőrtiszteknek a családon belüli erőszak női áldozatai kezelésének szabványosított eljárására vonatkozóan. “

A CEDAW Bizottság továbbá azt ajánlotta a magyar hatóságoknak, hogy növeljék az állami támogatású menhelyek számát és ellátóképességét megfelelő földrajzi elosztottságot biztosítva, valamint hogy működjenek együtt erőteljesebb formában olyan civil szervezetekkel és támogassák átfogóbban azokat a civil szervezeteket, melyek családon belüli erőszak áldozataivá vált nőknek nyújtanak menedéket, segítséget és támogatást. A Bizottság továbbá kiemelte annak fontosságát, hogy az egyezmény tagországa bátorítsa feljelentés megtételére a családon belüli erőszak és szexuális bántalmazás áldozataivá vált nőket; hogy gyűjtsön statisztikai adatokat a nők elleni bántalmazásokról korra, nemre, valamint a bántalmazó és bántalmazott közötti kapcsolatra vonatkozóan; és hogy ratifikálja a lehető leggyorsabb úton az Európa Tanács Nők Elleni Erőszak és Családon Belüli Erőszak Megelőzése és Üldözése tárgyú Egyezményét.

Magyarország ugyancsak tagja az Európai Emberi Jogi Egyezménynek (EEJE), melynek kapcsán az Európai Emberi Jogi Bíróság egy mérföldkőnek számító döntésében Törökország ellen 2009-ben dolgozta ki első alkalommal a családon belüli erőszak kapcsán az EEJE-ből fakadó állami kötelezettségek konkrét jellegét.¹³⁴ A Bíróság

---

nőkkel szembeni családon belüli erőszakot, rendelkezik a hatékony védelemről és távoltartásról illetve védett menedékhelyek létrehozásáról;

(f) a családon belüli erőszak összes állítólagos megnyilvánulásának gyors, alapos, pártatlan és komoly kivizsgálása és az elkövetők nemzetközi normáknak megfelelő felelősségre vonása;

(g) a családon belüli erőszak sértettjeinek biztonságos és azonnali hozzáférése az igazságszolgáltatás intézményeihez, beleértve az ingyenes jogsegélyt, valamint szükség esetén a hatékony és elégséges jogorvoslati lehetőségeket és rehabilitációt;

(h) rehabilitációs programok szervezése az elkövetőknek, valamint erőszakmentes konfliktuskezelő módszerekre vonatkozó programok bevezetése.

¹³³ A CEDAW Bizottság Záró Észrevételei Magyarország egyesített 7. és 8. időszakos jelentésével kapcsolatban, elfogadva a Bizottság ötvennegyedik ülésén (2013. február 11. – március 1.), elérhető angol nyelven: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G13/422/33/PDF/G1342233.pdf?OpenElement> (látogatva 2013. október 17-én).

¹³⁴ Európai Emberi Jogi Bíróság, *Opuz v. Turkey*, 2009. június 9-ikei ítélet; ügyszám: 33401/02, elérhető: www.echr.coe.int.

kifejezetten megerősítette, hogy az EEJE alapján a nemi alapú erőszak a hátrányos megkülönböztetés egy formája.¹³⁵ A Bíróság kihangsúlyozta, hogy a családon belüli erőszak nem magán- vagy családi ügy, hanem egy közérdekű kérdés, mely az állam részéről hatékony lépések megtételét kívánja meg.¹³⁶ Az Európai Bíróság egyébiránt már hozott egy másik döntést is Magyarország ellen egyezményben foglalt kötelezettségszegés miatt a családon belüli erőszak védelme tárgyában elmulasztani meghozott pozitív intézkedések miatt.¹³⁷

2002-ben az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága egy ajánlást bocsátott ki a nők elleni erőszak védelme tárgyában.¹³⁸ Az ajánlás arra sürgeti a tagállamokat, hogy tegyenek meg minden tőlük telhetőt a nők elleni erőszak eseteinek megelőzésére, felderítésére és büntetésére, akkor is, ha azokat magánszemélyek követték el, valamint nyújtsanak megfelelő védelmet az áldozatok számára.¹³⁹ Az ajánlás továbbá azt ajánlja a tagállamoknak, hogy ösztönözze a nők elleni erőszakkal foglalkozó szervezeteket (beleértve a rendőrséget, egészségügyi és szociális ellátóhálót) egy közép- és hosszútávú olyan akcióterv kidolgozására, mely intézkedési lehetőségeket vázol fel a nők elleni erőszak megelőzésére és az áldozatvédelem kérdésére.¹⁴⁰

Ezek és más hasonló ajánlások kerültek beépítésre az Európa Tanács új, Nők Elleni Erőszak és Családon Belüli Erőszak Megelőzése és Üldözése tárgyú Egyezményébe, melyet a Miniszteri Bizottság 2011. április 7. napján fogadott el. Az egyezmény hangsúlyozza, hogy a tagállamok az erőszakos cselekmények megakadályozása, az áldozatvédelem és az elkövetők megbüntetése érdekében kötelesek egy átfogó jogi keretrendszert kialakítani.¹⁴¹ Magyarországnak alá kell írnia és ratifikálnia kell az egyezményt.

---

¹³⁵ Ibid., 200. bekezdés

¹³⁶ Ibid., 195. és 199. bekezdések

¹³⁷ See Kalucza v Hungary, op. cit.

¹³⁸ Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Nők Elleni Erőszak tárgyában hozott, (2002) 5. számú ajánlása, elfogadva 2002. április 30-án, elérhető angol nyelven: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=280915> (látogatva 2013. július 17-én).

¹³⁹ Ibid., II. pont

¹⁴⁰ Ibid., IV. pont

¹⁴¹ Európa Tanács Nők Elleni Erőszak és Családon Belüli Erőszak Megelőzése és Üldözése tárgyú Egyezménye, aláírásra megnyitva 2011. május 11-én, angol nyelven elérhető: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/HTML/DomesticViolence.htm> (látogatva 2013. július 17-én).

Ez a jelentés azt hivatott bemutatni, hogy a rendelkezésre álló, a családon belüli erőszakkal foglalkozó keret komoly hiányosságoktól szenved, különösen a hatékony védelem, a megelőzés és a szankciók terén. Mindez Magyarország emberi jogi kötelezettségeinek sérelméhez vezet.

2013. július 1-ig a jogrendszer bizonyos jelentős hiányosságai vagy az áldozatra helyezte az eljárás bántalmazó elleni megindításának terhét, vagy a gyakorlatban gyakran a cselekmények helytelen, súlyukhoz képest enyhébb minősítéséhez vezettek. Az új családon belüli erőszakra vonatkozó tényállás az erőszakos cselekmények elkövetésével kapcsolatban szigorúbb büntetéseket von maga után és az áldozat helyett az ügyészhez telepíti a büntetőeljárás megindításának felelősségét. Ugyanakkor azonban az új tényállás kizárja a védett körből azokat a nőket, akik nem élnek együtt bántalmazó társukkal. Kizárja továbbá a büntetni rendelt cselekmények köréből az egyszeri alkalommal bekövetkező erőszakos eseteket, a nemi erőszak és egyéb szexuális bántalmazás eseteit.

Magyarországon nem jött létre egy átfogó, nemzeti stratégia vagy iránymutatás a családon belüli erőszak eseteinek kezelésére vonatkozóan. A rendőrség számára rendelkezésre álló utasítások nincsenek megfelelően alkalmazva és azokhoz hasonló utasításokkal az ügyészeket és bírákat nem látták el. A vonatkozó megbízható statisztikai adatok hiánya nehézkessé teszi a Magyarországon egyébként erősen jelenlevő családi erőszak bemutatását.

A rendőrség válasza a családon belüli erőszak eseteire általánosságban véve nem megfelelő és nem biztosít a társadalom számára megfelelő védelmet erre az erőszakos bűncselekményre. Ráadásul a vonatkozó képzések e tekintetben elégtelenek és nem nyújtanak megfelelőbb választ. Az ideiglenes megelőző távoltartó határozatok nem kellően hatékonyak, teljesen kizárnak a védelmi körből bizonyos női kategóriákat, a rendőrség által csak abban az esetben alkalmazottak, ha kibocsátásukat hivatalos úton kérik, végül a bíróságok is következetlen feltételeket támasztanak a határozatok fenntartása és meghosszabbítása tekintetében.

A menhelyek alacsony (122) száma nem felel meg a menhelyek férőhelyeivel kapcsolatos nemzetközi és regionális ajánlásoknak: Magyarország 1,000 férőhelyet kellene biztosítson annak érdekében, hogy megfeleljen ezeknek a követelményeknek.

Ajánlások

Magyarország Parlamentje számára

- Ratifikálja és hajtsa végre az Európa Tanács Nők Elleni Erőszak és Családon Belüli Erőszak Megelőzése és Üldözése tárgyú Egyezményét;
- Módosítsa a Büntető Törvénykönyv 212/A §-ban foglalt új, családon belüli erőszakra vonatkozó büntetőjogi tényállást és a 2009. évi, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvényt, annak érdekében, hogy az ENSZ Családon Belüli Erőszakkal Kapcsolatos Jogalkotásra Vonatkozó Iránymutatásának megfelelően mindkét törvény vonatkozzon *de facto* élettársakra is, tekintet nélkül arra, hogy együtt élőként be vannak-e hivatalosan jelentve;
- Minősítse a 212/A § szerinti családon belüli erőszaknak a jelenlegi és volt bizalmi viszonyon alapuló partnerek közötti kapcsolatban elkövetett nemi erőszakot és a szexuális bántalmazás egyéb formáit;
- Módosítsa a 2009. évi, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvényt és jelölje meg a rendőrség kötelességeként a távoltartó határozatok végrehajtásának proaktív módon való rendszeres ellenőrzését és a bántalmazók letartóztatását a határozatok nem teljesítése esetén;
- Módosítsa a 2009. évi, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvényt és adjon lehetőséget a bíróságoknak arra, hogy esetenkénti rendszerességgel újraértékeljék a távoltartó határozatokat, és hogy a határozatokban megfogalmazott időtartamot a jelenlegi 30 napnál hosszabb időben határozzák meg abban az esetben, ha a családon belüli erőszak fennálltnak veszélye adott esetben állandósul.

Magyarország Kormánya számára

- A legmagasabb politikai szinten ítéljen el minden nemi alapú erőszakos cselekményt, beleértve a családon belüli erőszakot;
- Az egyes minisztériumok munkáját összehangolva hozzon létre egy nemzeti akcióttervet a családon belüli erőszak elleni küzdelem érdekében, felhasználva női

szervezetek, menhelyek, egészségügyi dolgozók és egyéb ellátórendszerek dolgozóinak hozzájárulását;

- Biztosítsa a családon belüli erőszak témájának a vonatkozó specializált szakmák (pl. szociális munkás, pszichológus, jogász, egészségügyi dolgozó) középiskolai és egyetemi tanrendjébe való beillesztését;
- Biztosítsa a családon belüli erőszakkal foglalkozó szakmák dolgozói folyamatos és naprakész oktatását;
- Kezdeményezzen egy országos figyelemfelhívó kampányt az Büntető Törvénykönyv családon belüli erőszakról szóló új tényállásáról és biztosítsa, hogy az áldozatok jogai, valamint a bűnüldözésben résztvevő hatóságok, így az ügyészek, a bírák és egyéb hatóságok felelősségi körei teljes körűen tisztázottak és megértettek legyenek;
- Hozzon létre egy költségvetési forrást kifejezetten a családon belüli erőszak elleni küzdelem céljából országos, regionális, és önkormányzati szinteken.

A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium számára

- Adjon ki egy egyértelmű iránymutatást ügyészek és bírák számára a Büntető Törvénykönyv 212/A §-ban foglalt új, a családon belüli erőszakra vonatkozó tényállásával kapcsolatban és az iránymutatásoknak megfelelően biztosítsa az ügyészek és bírák e tényállás alkalmazásával kapcsolatos képzését;
- Biztosítson bírának és ügyészeknek rendszeres képzést a 2009. évi, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvényből fakadó feladatköreik tisztázása érdekében, beleértve olyan képzési részeket, melyek azt is tisztázzák, hogy a törvény alapján ideiglenes megelőző távoltartási határozatot el lehet rendelni nem csak fizikai, hanem szexuális, pszichológiai, szóbeli és gazdasági erőszakos cselekmény veszélyének fennállta esetén is;
- Építsen be a jogi egyetemi képzésbe vonatkozó részeket a Büntető Törvénykönyv 212/A §-ában foglalt családon belüli erőszakról, valamint a 2009. évi, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvényről;
- Hozzon létre egy, az Országos Bírósági Hivatal által kezelt, központi adatbázist a Büntető Törvénykönyv 212/A §-a alapján ítélt, függőben lévő és ügyészi szakban lévő esetek számontartására;

- Központosítsa a bíróságoknál lévő ideiglenes megelőző távoltartó határozatokról szóló információt és hozza az adatokat nyilvánosságra;
- Gyűjtsön statisztikai adatokat az ideiglenes megelőző távoltartó határozatok nem teljesítésére vonatkozóan és az összegyűjtött információt hozza nyilvánosságra;
- Biztosítsa a panasztevők tartózkodási helyének titkosságát a bíróságokkal és ügyészségekkel való kommunikáció során;
- Biztosítsa, hogy az áldozatok ügyeit az adott időben való tartózkodási helyüknek megfelelő bíróságokon bírálják el, és nem a bejelentett lakcímük szerinti bíróságokon;
- Törölje el, az Egészségügyi Világszervezet ajánlásainak megfelelően, a családon belüli erőszak felnőtt áldozatait kezelő egészségügyi szolgáltatást nyújtók feljelentési kötelezettségét és kötelezze inkább az egészségügyi szolgáltatókat, hogy nyújtsanak kellően érzékeny ellátást a családon belüli erőszakot elszenvedőknek, dokumentálják a sérüléseket és a bántalmazásokat elszenvedők által a bántalmazásokról elmondottakat, valamint nyújtsanak felvilágosítást a rendelkezésre álló forrásokról és biztonsági lehetőségekről.

A Belügyminisztérium számára

- Biztosítsa a rendőrtisztek rendszeres és naprakész képzését a 2009. évi, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény alkalmazásával kapcsolatban, különös tekintettel a határozatok meghozatalára és a végrehajtásuk kikényszerítésére vonatkozó feltételek tekintetében;
- Biztosítsa, hogy mind a két éves Rendészeti Szakközépiskola, mind a négy éves Rendőrtiszti Főiskola tananyagában szerepeljen egy vonatkozó képzési rész a családon belüli erőszakról, mely magában foglalja a 2013. évi családon belüli erőszakra vonatkozó rendelkezéseket és a 2009. évi, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény vonatkozó szabályait;
- Nagyobb városokban, megyeszékhelyeken, és ahol ez lehetséges, hozzon létre a rendőrségen belül családon belüli erőszakkal foglalkozó speciális egységeket a panaszok kezelésére és a távoltartó határozatok teljesítésének ellenőrzésére; és
- Gyűjtse és hozza nyilvánosságra a 2009. évi, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény átfogó alkalmazásáról szóló statisztikai

adatokat, beleértve a családon belüli erőszakot elszenvedők rendőrséghez vagy ügyészséghez tett feljelentéseinek számát.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma számára

- Segítse elő a családon belüli erőszakkal foglalkozó szakmákban dolgozók képzését és továbbképzését rendszeres konferenciák és műhelyfoglalkozások szervezése és anyagi támogatása révén;
- Adjon ki az egészségügyi szakdolgozók részére egyértelmű iránymutatásokat a családon belüli erőszak felismerésére és fennálltának gyanúja esetén a szükséges intézkedések megtételére vonatkozóan;
- Fogadjon el és hajtson végre olyan irányvonalakat és programokat, melyeknek célja a családon belüli erőszak jelenségére való figyelemfelhívás. Biztosítson megfelelő anyagi forrásokat ezeknek a tevékenységeknek a végrehajtására;
- Biztosítson technikai és anyagi támogatást olyan civil szervezeteknek és női szervezeteknek, melyek családon belüli erőszak áldozataival, vagy képviselőikkel foglalkoznak;
- Fejlesszen ki egy családon belüli erőszakról szóló célirányos tájékoztatási programot a roma származású nőknek és idősebb nőknek;
- Biztosítson egy megfelelő és biztonságosan működő menhelyi hálózatot a családon belüli erőszak áldozatai számára, különös tekintettel a menhelyek nemzetközi ajánlásoknak megfelelő számára (minden 10,000 lakos után egy családnak legalább egy menhely biztosítása, mely a mai magyar lakosság számát figyelem bevéve 1,000 férőhelyet jelent);
- Törölje el a jelenlegi maximális 60 napos határt krízisközpontokban töltött időtartamra vonatkozóan, és az időtartam meghatározását egyedi esetenkénti elbírálástól engedje meg függővé tenni;
- Biztosítsa, a menhelyi dolgozók speciális és naprakész képzésben részesülését a családon belüli erőszak eseteinek kezelése vonatkozásában;
- Biztosítsa a nők biztonságos menhelyhez való jutásának lehetőségét korra, etnikai hovatartozásra vagy fogyatékosságra tekintet nélkül;

- Hozzon létre olyan programokat, melyek elősegítik a nők menhelyről állandó lakóhelyre való költözését, valamint biztosítsa a vonatkozó megfelelő technikai támogatást és szükséges anyagi forrásokat.

Az Európai Bizottság számára

- Biztosítson egy rendszeres költségvetési forrást a magyarországi családon belüli erőszakkal foglalkozó vagy az áldozatok nevében eljáró szervezetek részére;
- Nyújtson szükséges technikai és pénzügyi támogatást a nemi alapú bántalmazások elleni figyelemfelkeltő kampányokhoz Magyarországon;
- Fejlesszen ki egy Európai Unió egészére vonatkozó irányelvet a nők sérelmére elkövetett családon belüli erőszak elleni küzdelemre és annak megelőzésére;
- Sürgesse a Magyar Kormányt egy, a nők sérelmére elkövetett családon belüli erőszak elleni küzdelemre vonatkozó átfogó nemzeti stratégia kidolgozására.

Köszönetnyilvánítás

A jelentés írója és kutatója Lydia Gall volt, az Európa és Közép-Ázsia Osztály Balkán/Kelet-Európa kutatója Sunderland Judith-tal, az Európa és Közép-Ázsia Osztály Nyugat-Európa vezető jogtanácsosával, és Gauri van Gulik-kal, a Nők Jogai Osztálya globális szószólójával lefolytatott közös kutatási anyagra támaszkodva. A jelentést felülvizsgálta Benjamin Ward, az Európa és Közép-Ázsia Osztály vezető-helyettese, Gauri van Gulik, a Nők Jogai Osztályának globális szószólója, Bede Shepard, a Gyermekek Jogai Osztály kutatója, Aisling Reidy, vezető jogtanácsos, és Tom Porteous, programvezető-helyettes. A jelentést ugyancsak felülvizsgálta Janet Walsh, a Nők Jogai Osztály igazgató-helyettese és Judith Sunderland, az Európa és Közép-Ázsia Osztály Nyugat-Európa vezető jogtanácsosa. Értékes gyakorlati értékű támogatást és produkciós segítséget nyújtott Annkatrin Tritschoks és Kaitlin Martin, az Európa és Közép-Ázsia Osztály asszisztensei. További produkciós segítséget nyújtott Grace Choi, kiadási igazgató; Kathy Mills, kiadási szakember és Fitzroy Hepkins, produkciós vezető.

Hálásak vagyunk mindazoknak a nőknek, akik beleegyeztek abba, hogy megosszák velünk történetüket. Csodálatunkat fejezzük ki nekik hajlandóságukért és bátorságukért.

Hálásak vagyunk továbbá mindazon női szervezeteknek, egyéni jogászoknak, bíróknak és aktivistának, akik támogatták kutatásunkat és elemzésünket. A teljesség igénye nélkül e szervezetek között említhető a NANE, a PATENT, a Magyar Nők Szövetsége, MONA, a Város Mindenkié és mások.

ADDIG, AMÍG VÉR NEM FOLYIK

Védtelesség a családon belüli erőszak ellen Magyarországon

A családon belüli erőszak komoly probléma Magyarországon: a nők körülbelül negyede szenved el élete során férje vagy élettársa által elkövetett fizikai vagy szexuális erőszakot. Azok a családon belüli erőszakot elszenvedett nők azonban, akik védelemért folyamodnak, gyakran nem találják meg a keresett állami segítséget.

Az *“Addig, amíg vér nem folyik”* című jelentés a Magyarországon a családon belüli erőszak kapcsán uralkodó jogi és iránymutatásbeli hiányosságokra mutat rá, a Büntető Törvénykönyvbe foglalt új vonatkozó tényállás ellenére is, a hatóságok tehetetlenségére a társuk által bántalmazásokat szenvedett nők megfelelő védelme terén. A nők nem bíznak a hatóságokban és rettegnek bántalmazóik bosszújától az esetek nyilvánossághozatala kapcsán.

A rendőrök, akik nincsenek kiképezve a családon belüli erőszak kezelésére, egészen gyorsan az áldozatokat hibáztatják az erőszakoskodásokért, ráadásul a rendőrség és a bíróság vonakodva hoz távoltartó határozatokat is. Túl kevés menhely áll rendelkezésre és az egészségügyi dolgozók, valamint a szociális munkások nem nyújtanak az áldozatok számára megfelelő segítséget.

Magyarországnak egyértelmű nemzetközi emberi jogi kötelezettségei vannak a bántalmazott nők védelme tekintetében. Annak érdekében, hogy Magyarország eleget tegyen ezeknek a kötelezettségeknek, orvosolnia kell a kiemelt jogi, iránymutatásbeli, és gyakorlati hiányosságokat, javítania kell a rendőri képzés rendszerén, és növelnie kell a családon belüli erőszakot elszenvedett nőket befogadó menhelyek kapacitását.

Nő és gyermeke egy családon belüli erőszak áldozatainak fenntartott menhelyen Magyarországon. 2013. október 10.

© 2013 Human Rights Watch